

STRATEGIA ROZWOJU GMINY PIŁAWA GÓRNA NA LATA 2007-2013

Spis treści

DIAGNOZA PROSPEKTYWNA	5
1. 1. OBSZAR I ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE	5
1.2. LUDNOŚĆ GMINY.....	5
1.3. RYNEK PRACY I BEZROBOCIE.....	8
.....	10
1.4. GOSPODARKA MIASTA.....	10
1.4.1. <i>Struktura gospodarki lokalnej</i>	10
1.4.2. <i>Rolnictwo i leśnictwo</i>	13
1.4.5. <i>Handel i gastronomia</i>	16
1.4.6. <i>Walory turystyczne i turystyka</i>	16
1.5. LOKALNA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	19
1.5.1. <i>Gospodarka nieruchomościami, mieszkalnictwo</i>	19
1.5.2. <i>Zaopatrzenie energetyczne</i>	22
1.5.2.1. <i>Zaopatrzenie w energię ciepłą</i>	22
1.5.2.2. <i>Sieć elektryczna</i>	22
1.5.2.3. <i>Zaopatrzenie w gaz</i>	22
1.5.3. <i>Gospodarka wodna - ściekowa</i>	22
1.5.3.1. <i>Sieć wodociągowa</i>	22
1.5.3.2. <i>Sieć kanalizacyjna</i>	23
1.5.4. <i>Transport i łączność</i>	23
1.5.5. <i>Oczyszczanie miasta, gospodarka odpadami</i>	24
1.6. SFERA SPOŁECZNA GMINY.....	25
1.6.1. <i>Oświata i wychowanie</i>	25
1.6.2. <i>Ochrona zdrowia</i>	27
1.6.3. <i>Kultura</i>	27
1.6.4. <i>Sport i rekreacja</i>	28
1.6.5. <i>Opieka społeczna</i>	29
1.6.6. <i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	31
Źródło: Informacje z Urzędu Miasta w Piławie Górnej.....	32
1.7. ELEMENTY STYMULUJĄCE ROZWÓJ GMINY.....	32
1.7.1. <i>Finanse gminy</i>	32
2. ANALIZA PROSPEKTYWNA	39
2.1. <i>Analiza SWOT</i>	39
3. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU.....	41
3.1. MISJA	42
3.2. CELE STRATEGICZNE	43
3.3. PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU MIASTA.....	44
<i>CEL STRATEGICZNY I - Rozwój przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej</i>	44
Cel Operacyjny 1.1. – Stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy.....	44
Cel Operacyjny 1.2 - Aktywna promocja miasta i jego gospodarki.....	46
<i>Cel strategiczny II - Stworzenie warunków pracy, wypoczynku, rozwoju mieszkańcom Piławy Górnej odpowiadających standardom europejskim.</i>	51
C.O. 2.1. - Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy.....	51
C.O. 2.2. - Usprawnienie systemu komunikacyjnego.....	51
C.O. 2.3. - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej, edukacyjnej, kulturalnej i turystycznej.....	53
C.O. 2.4. - Podwyższenie standardów mieszkaniowych.....	55
C.O. 2.6. - Podniesienie jakości świadczonych usług publicznych.....	56
C.O. 2.7. - Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku w mieście.....	60
<i>Cel strategiczny III - Wpieranie rozwoju społecznego i integracja wspólnoty lokalnej</i>	63
C.O. 3.1. - Stymulowanie rozwoju aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.....	63
C.O. 3.2. - Budowa nowoczesnego społeczeństwa opartego na wiedzy z wykorzystaniem technologii teleinformatycznych.	65
C.O. 3.3 - Realizacja założeń polityki społecznej i integracji społecznej.....	67
3.4. ZASADY MONITOROWANIA I NADZORU NAD REALIZACJĄ STRATEGII.....	69
.....	70

Wstęp

Proces zarządzania gminą nie może polegać wyłącznie na podejmowaniu bieżących, doraźnych decyzji. Władze samorządowe coraz częściej zdają sobie sprawę z tego, że kierowanie gminą musi mieć charakter aktywny, uporządkowany i zorientowany na kreowanie jej przyszłości. Stanowisko takie wynika z analizy otaczającej nas rzeczywistości – przemian społeczno – gospodarczych zachodzących w naszym kraju oraz na świecie, w tym wstąpienie naszego kraju do struktur unijnych. Władze miejskie w swej działalności stale borykają się z ograniczeniami finansowymi, ludzkimi, politycznymi oraz technicznymi, które usprawniłyby zaspokajanie potrzeb mieszkańców. Dlatego właśnie tak istotne jest racjonalne i efektywne wykorzystanie posiadanych atutów, walorów i szans . Aby temu wszystkiemu sprostać wykorzystuje się planowanie strategiczne. Pojęcie strategii rozumiemy jako *„określoną koncepcję systemowego działania, polegającą na:*

- *po pierwsze – formułowaniu zbioru perspektywicznych celów rozwojowych i ich modyfikacji w zależności od zmieniających się uwarunkowań zewnętrznyc*h* i wewnętrznych;*
- *po drugie – określaniu niezbędnych zasobów ludzkich, rzeczowych, finansowych i naturalnych, niezbędnych do realizacji przyjętych celów;*
- *po trzecie – określaniu sposobów postępowania (reguł działania, dyrektyw) zapewniających realizację przyjętych perspektywicznych celów rozwojowych oraz optymalne wykorzystanie i rozmieszczenie przestrzenne zasobów;*
- *dla zapewnienia danej społeczności lokalnej optymalnych warunków egzystencji i rozwoju.*

Władze Piławy Górnej podjęły decyzję o przygotowaniu strategii rozwoju. Opracowanie strategii zostało zlecone Dolnośląskiemu Centrum Rozwoju Lokalnego (DCRL). W ramach prac nad strategią eksperci DCRL odbyli liczne spotkania z władzami miasta. Przeprowadzono warsztaty z udziałem pracowników samorządowych, liderów społecznych i politycznych.

W wyniku prac powstało opracowanie zawierające diagnozę warunków rozwoju miasta, analizę szans, zagrożeń, słabych i mocnych stron, misję, cele strategiczne, cele operacyjne i zadania strategiczne. Działania według tak właśnie określonych celów powinny zapewnić sukces i perspektywę stałego, długofalowego rozwoju Piławy Górnej. Należy zaznaczyć, iż strategia jest dokumentem otwartym i dynamicznym. W związku z tym wskazana a nawet konieczna jest jego modyfikacja w zależności od zmian zachodzących wewnątrz i w otoczeniu systemu miejskiego.

Dolnośląskie Centrum Rozwoju Lokalnego wraz z zespołem ekspertów składa podziękowania wszystkim osobom, które wniosły swój wkład w proces budowania strategii rozwoju miasta poprzez udział w warsztatach, badaniach ankietowych oraz udzielaniu informacji i wielu cennych wskazówek służących opracowaniu niniejszego dokumentu.

DIAGNOZA PROSPEKTYWNA

1. 1. OBSZAR I ŚRODOWISKO GEOGRAFICZNE

Gmina położona jest w południowo - wschodniej części województwa dolnośląskiego, w powiecie dzierzoniowskim. Od północy i zachodu graniczy z gminą Niemczą, od południa z gminą Ząbkowice Śląskie, od północnego wschodu z gminą wiejską Dzierżoniów. Miasto Piława Górna położone jest we wschodniej części Kotliny Dzierżoniowskiej, na Wzgórzach Niemczańsko – Strzelińskich. W obrębie gminy przebiegają dwa pasma wchodzące w skład powyższego mezoregionu: Wzgórze Bielawskie oraz Wzgórze Gilowskie. Przez centralną część gminy płynie rzeka Piława, będącą prawobrzeżnym dopływem Bystrzycy.

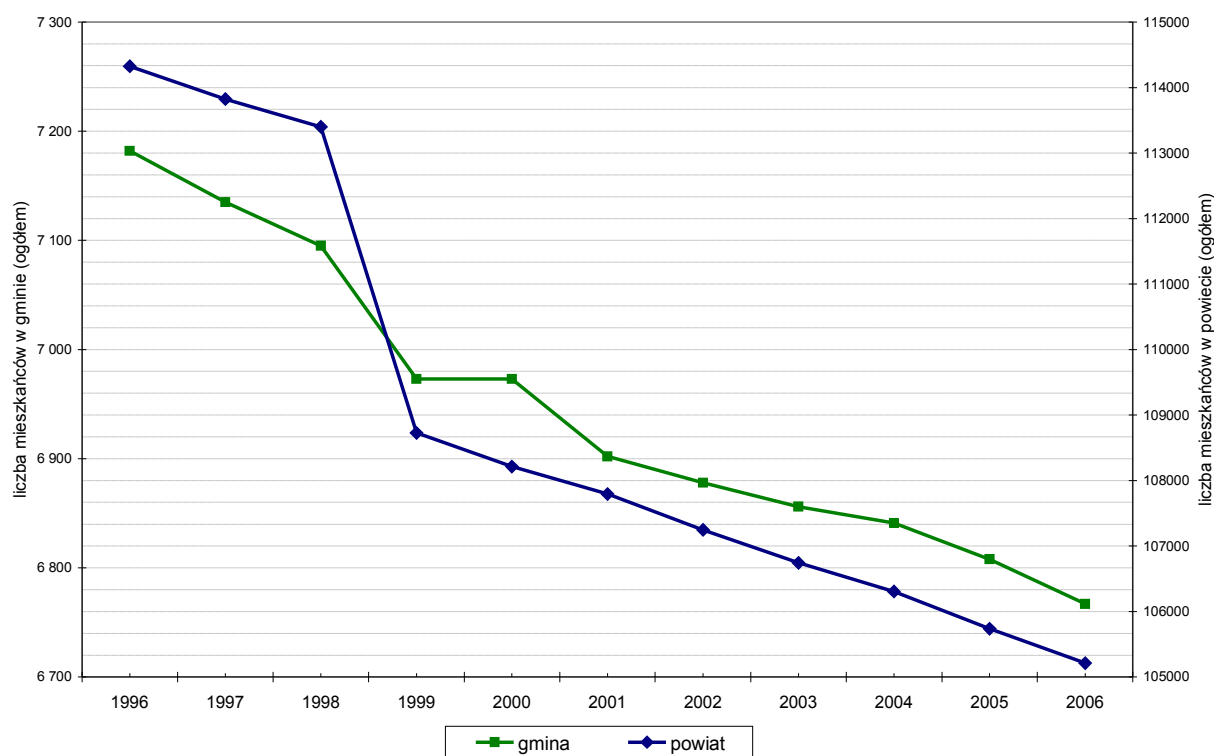
Gmina ma charakter miejski i powstała z połączenia trzech miejscowości: Piławy, Kośmina i Kopaniny. Prawa miejskie uzyskała w 1962 roku. Zabudowa miasta skoncentrowana jest wzdłuż ulic Piastowskiej, Chrobrego i równoległej ulicy Sienkiewicza. Centralną część stanowi kompleks budowlany o nazwie „Osiedle Braci Morawskich” położony między ulicami: Fabryczną i Kasztanową.

Gmina Piława Górna zajmuje powierzchnię 2092 ha. Mimo miejskiego charakteru gminy tereny użytkowane rolniczo stanowią aż 85% jej powierzchni (1786 ha), z czego znaczna część (88%) to grunty orne. Tereny pod budownictwo mieszkalne zajmują 61 ha. Gmina charakteryzuje się bardzo małą lesistością. Lasy stanowią zaledwie około 3% jej powierzchni. Miasto posiada również 8,4 ha zieleńców oraz 1,7 ha terenów zieleni osiedlowej. Na terenie gminy najwięcej terenów jest własnością Skarbu Państwa (830 ha) oraz osób fizycznych (717 ha).

1.2. LUDNOŚĆ GMINY

Ludność gminy liczy obecnie 6833 osoby (stan na 31.III.2007), co stanowi 6.4% wszystkich mieszkańców w powiecie dzierzoniowskim. Gęstość zaludnienia od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie i oscyluje pomiędzy 332 a 337 osób/km². Od 11 lat obserwuje się tendencję spadkową liczby mieszkańców zarówno w gminie, jak i w całym powiecie. Stan taki uwarunkowany jest m.in. ujemnym przyrostem naturalnym oraz odpływem ludności z Piławy Górnej.

Wykres. Zmiany liczby ludności w gminie Piława Górna i powiecie dzierzoniowskim w latach 1996 - 2006

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych¹

Tabela. Zmiany liczby mieszkańców w Piławie Górnej

	2004 31.XII	2005 31.XII	2006 31.XII	2007 31.III
Ogółem	6876	6871	6841	6833
Kobiety	3546	3549	3541	3535
Mężczyźni	3330	3322	3300	3298

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych

Tabela – Struktura demograficzna gminy Piława Górna.

Wiek	2005		2006		31 marca 2007	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
Stan ogółem	3549	3322	3541	3300	3535	3298
0-6	217	200	211	194	183	160
7-15	400	450	368	426	355	414
16-19	207	232	225	219	219	210
20-60	1953	2038	1990	2071	2010	2103
Powyżej 60 lat	772	402	747	390	768	411

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Tabela. Ruch naturalny

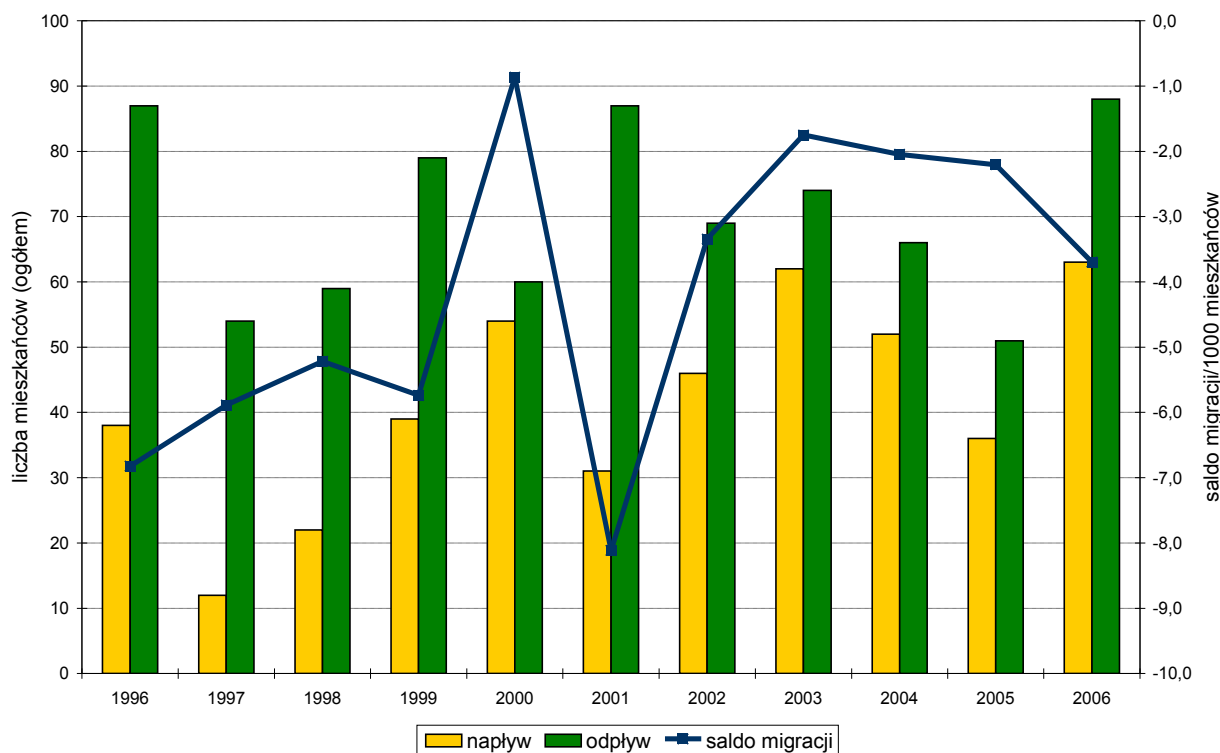
¹ <http://www.stat.gov.pl/bdr/bdrap.strona.indeks>

Małżeństwa (liczba osób, które wstąpiły w związek małżeński w danym roku)		urodzenia żywe	zgony		przyrost naturalny
mężczyźni	kobiety		ogółem	niemowląt	
2005					
32	29	49	74	1	-25
2006					
32	33	53	73	0	-20
31 marca 2007					
2	2	17	17	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji Urzędu Gminy w Piławie Górnej

Ujemny przyrost naturalny utrzymuje się w mieście od 2001 roku. Przyjmuje on zmienne wartości: od -0.1‰ do -3.6‰. W roku 2006 osiągnął poziom -2.1‰, czym nie różnił się znacząco od wartości dla całego powiatu dzierżoniowskiego (-2.8‰). Przedstawia on jednak miasto w niekorzystnym świetle na tle województwa i całego kraju, (odpowiednio: -0.9‰, +0.1‰). Analizując strukturę demograficzną, na plus należy zaliczyć zwiększającą się liczbę urodzeń żywych.

Wykres. Migracje wewnętrzne ludności gminy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Struktura płci w gminie nie odbiegają zasadniczo od średniej krajowej. Na terenie Piławy Górnej przewagę stanowią kobiety. Współczynnik feminizacji osiągnął w 2007 roku wartość 107 i był niższy od średniej dla powiatu wynoszącej 112 kobiet na 100 mężczyzn. Tym samym jest on taki sam jak średnia wojewódzka i krajowa (odpowiednio: 108 i 107).

Struktura wiekowa mieszkańców Piławy Górnej wskazuje na tendencję do starzenia się społeczeństwa. Spada udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym przy stopniowym wzroście udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Przy utrzymującym się ujemnym przyroście naturalnym i ujemnym saldzie migracji można przypuszczać, że sytuacja demograficzna w gminie ulegnie pogorszeniu.

Wykres. Struktura demograficzna według. ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym

Ludność w wieku					Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
przedprodukcyjnym	produkcyjnym		poprodukcyjnym		
2005 (ludność ogółem – 6871)					
1586	2008 kobiety	2198 mężczyźni	772 kobiety	307 mężczyźni	63
2006 (ludność ogółem – 6841)					
1531	2043 kobiety	2216 mężczyźni	747 kobiety	304 mężczyźni	61
31 marca 2007 (ludność ogółem – 6833)					
1440	2062 kobiety	2239 mężczyźni	768 kobiety	324 mężczyźni	59

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

1.3. RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

W maju 2007r. w gminie było 558 osób bezrobotnych, w tym 305 kobiet. Wśród bezrobotnych dominują osoby w wieku 45 – 54 lata, jednakże wśród kobiet wiek ten jest niższy. Dominuje grupa osób niepracujących powyżej 24 miesięcy (długotrwale bezrobotni).

Tendencją pozytywną, jest zmniejszająca się liczba bezrobotnych - 799 osób w maju 2006 do 558 osób w analogicznym okresie roku bieżącego. Spadek wyniósł 30,2 % w stosunku do ogółu bezrobotnych i jest najwyższy w powiecie. Mniejszą dynamikę wykazuje tendencja zmniejszenia się bezrobocia wśród kobiet i wynosi -23,4%. Spadek bezrobocia zauważalny jest nawet w perspektywie porównawczej miesięcznej:

kwiecień/maj 2007r. gdzie rejestrujemy zmianę rzędu 5,4 % dla ogólnej liczby bezrobotnych i 2,6 % dla kobiet.

Oprócz tendencji pozytywnych występują także tendencje negatywne. Na szczególną uwagę zasługuje wysoki udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku (82.3%), co jest wynikiem wzrostu liczby osób długotrwale pozostających bez pracy.

Szczegółowe informacje dotyczące bezrobocia przedstawiają poniższe tabele.

Tabela. Struktura bezrobocia

	Liczba bezrobotnych			W tym bez prawa do zasiłku			% udział bezrobotnych bez prawa do zasiłku		
	V 2006	IV 2007	V 2007	V 2006	IV 2007	V 2007	V 2006	IV 2007	V 2007
Piława Górna	799	590	558	633	474	459	79,2	80,3	82,3

Źródło. Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Dzierżoniowie

Tabela. Przyrost / spadek bezrobocia

		Liczba zarejestrowanych bezrobotnych			Przyrost/ spadek w maju w porównaniu do			
					maja 2006		kwietnia 2007	
		V 2006	IV 2007	V 2007	Ogółem	%	Ogółem	%
Piława Górna	ogółem	799	590	558	-241	-30,2	-32	-5,4
	kobiety	398	313	305	-93	-23,4	-8	-2,6

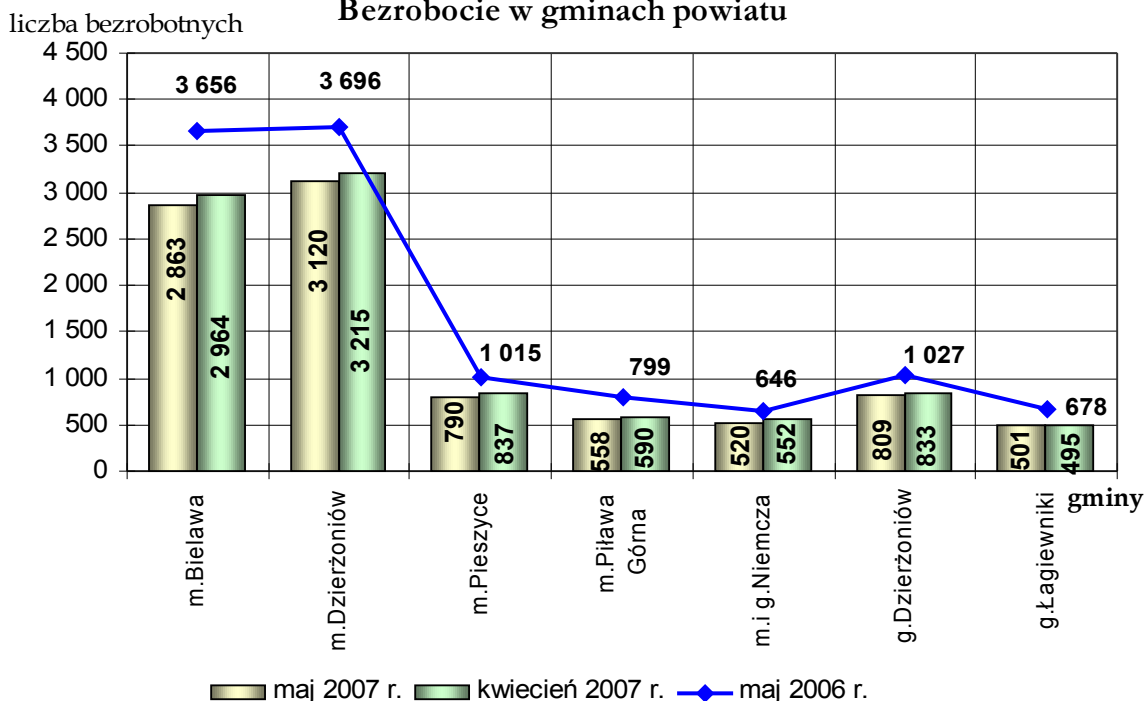
Źródło. Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Dzierżoniowie

Porównując Piławę Górną do gmin powiatu dzierzoniowskiego można stwierdzić, że stopa bezrobocia mierzona stosunkiem ogólnej ludności jest porównywalna. Na tle powiatu Piława Górna wykazuje najwyższy procentowy spadek bezrobocia.

Poniżej zaprezentowano wykres, który pokazuje podstawowe wielkości bezrobocia dla poszczególnych gmin powiatu.

Wykres 3

Bezrobocie w gminach powiatu

Źródło. Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Dzierżonowie

W Piławie Górnej działa Gminne Centrum Informacji, w którym poprzez organizowane Targi Pracy oraz Giełdę Pracy ma miejsce aktywizacja bezrobotnych. Dzięki tej inicjatywie mieszkańcy miasta mogą znaleźć pracę nie tylko w miejscu zamieszkania, ale także w przedsiębiorstwach zlokalizowanych m.in. w okolicach Wrocławia

-

1.4. GOSPODARKA MIASTA

1.4.1. Struktura gospodarki lokalnej

Aby przedstawić strukturę gospodarki lokalnej posłużono się dostępnymi danymi Urzędu Statystycznego we Wrocławiu². Dane te określają liczbę podmiotów gospodarczych występujących na terenie gminy na 608, w tym sektorze publicznym działa 18 podmiotów, w prywatnym natomiast 590.

Formę prawną działających podmiotów gospodarczych przedstawia poniższa tabela.

² „Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2006”; „Województwo Dolnośląskie Podregiony, Powiaty, Gminy 2006” stan 31 XII, www.stat.gov.pl

Tabela. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON

Spółki handlowe		Spółki cywilne	Spółdzielnie	Fundacje stowarzyszenia	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
Razem	W tym z udziałem kapitału zagranicznego				
26	10	62	1	3	476

Źródło .Opracowanie na podstawie danych GUS

Jak wynika z powyższej tabeli w strukturze gospodarki lokalnej przeważają podmioty nie będące podmiotami prawa handlowego i działające na podstawie wpisu do rejestru działalności gospodarczej. Przedsiębiorstwa te należą do grupy tak zwanych średnich i małych przedsiębiorstw MŚP. Ponad 95% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych zatrudnia nie więcej niż 9 pracowników. Tylko jedno przedsiębiorstwo zatrudnia ponad 50 osób.

Poniższe zestawienie obrazuje, jaką działalnością zajmują się lokalne podmioty gospodarcze.

Tabela - Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w KRUPGN REGON według sekcji

wyszczególnienie	ogółem	w tym								
		rolnictwo łowiectwo i leśnictwo	przemysł		budownictwo	handel i naprawy	hotele i restauracje	transport gospodarka magazynowa i łączność	pośrednictwo finansowe	obsługa nieruchomości i firm
			razem	w tym przetwórstwo przemysłowe						
Piława Górna	608	10	211	211	50	180	9	42	7	61

Źródło .Opracowanie na podstawie danych GUS

Jak pokazuje zestawienie najwięcej lokalnych przedsiębiorstw zajmuje się działalnością *przemysłową* (34% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, z czego wszystkie działają w ramach tzw. przetwórstwa przemysłowego). Dość liczna grupa podmiotów zajmuje się działalnością klasyfikowaną jako *handel i naprawy* (29.6%). *Budownictwem* zajmuje się 8.2% wszystkich przedsiębiorców w gminie. Następnymi popularnymi branżami, w których działają lokalne podmioty gospodarcze jest *transport, gospodarka magazynowa* (6.9%) oraz *obsługa nieruchomości i firm* (10%). Jedną z najważniejszych instytucji otoczenia biznesu w Piławie Górnej jest Bank PKO BP oraz Fundusz Poręczeń Kredytowych Powiatu Dzierżoniowskiego.

Interesująco przedstawia się fakt, że dane pochodzące z Urzędu Statystycznego różnią się z danymi pochodzącymi z Urzędu Gminy. Prawdopodobnie jest to spowodowane nie wyrejestrowaniem podmiotów z KRUPGN REGON w przypadku

zakończenia jej działalności czy też działaniem w gminie podmiotów, które zarejestrowane zostały na terenie innej jednostki administracyjnej.

Tabela. Liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy

Miejscowość	liczba podmiotów gospodarczych w roku 2005	liczba podmiotów gospodarczych w roku 2006	liczba podmiotów gospodarczych do 31 marca 2007
Piława Górna	406	394	394

Źródło: dane z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Tabela. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą według wybranych sekcji

Wyszczególnienie	ogółem	w tym						
		przetwórstwo przemysłowe	budownictwo	handel i naprawy	hotele i restauracje	transport gospodarka magazynowa i łączność	pośrednictwo finansowe	obsługa nieruchomości i firm
Piława Górna	476	156	48	156	8	41	7	33

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą stanowią najliczniej reprezentowaną grupę właścicieli podmiotów gospodarczych (78.3%) i jak przedstawia tabela, przedmiot ich działalności jest podobny jak wszystkich podmiotów działających na terenie Piławy Górnej. Przewagę stanowi *przemysł* oraz *handel i naprawy* (odpowiednio po 32.7%). Następnie w kolejności, najwięcej podmiotów prowadzi działalność w sekcjach *budownictwo* (10%), *transport* (8.6%), *obsługa nieruchomości i firm* (6.9%).

Analizując powyższe zestawienia można stwierdzić, że gospodarka lokalna zdominowana jest przez podmioty działające w przemyśle i to ją wyróżnia. Warty podkreślenia jest fakt, że spora grupa tych podmiotów działa w branży kamieniarskiej. Początki tej dziedziny działalności na terenie Piławy Górnej sięgają połowy XVIII wieku, kiedy to rozpoczęto w okolicach Koźmina wydobywać sjenit przeznaczony na budowę dróg i chodników³. Dzięki bogatym złożom kamienia na terenie miasta działają liczne zakłady kamieniarskie, a przedsiębiorcy są stowarzyszeni w jednym stowarzyszeniu tj. Stowarzyszeniu Przedsiębiorców Branży Kamieniarskiej. Na terenie Piławy Górnej rozpocznie też prace spółka „Dolnośląskie Surowce Skalne”, która zajmie się eksploatacją złóż amfibolitu i migmatytu.

³ folder informacyjny gminy Piława Górna

1.4.2. Rolnictwo i leśnictwo

W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne, stanowiące 85,3% powierzchni gminy. Lasy i grunty leśne zajmują 3.5%, natomiast pozostałe grunty i nieużytki 11.1%. W strukturze użytków rolnych przewagę stanowią grunty orne (88%). Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2002 roku⁴, 5.6% powierzchni gruntów ornych w gminie Piława Górna stanowiły odłogi i ugory, przy znacznym udziale powierzchni odłogowanej (73%).

Użytki zielone (łąki i pastwiska) stanowiły w 2007 roku zaledwie 0.07% powierzchni całkowitej gminy, co daje 8.2% powierzchni użytków rolnych w Piławie Górnej. Według danych Urzędu Statystycznego na przełomie lat 1996 – 2007 spadek powierzchni użytków zielonych w gminie wyniósł 31%. Szczególnie dotyczył on powierzchni łąk.

Grupą o najmniejszym udziale w strukturze użytkowania gruntów są sady stanowiące 1.2% całkowitej powierzchni użytków rolnych.

Miejski charakter gminy, odchodzenie od produkcji zwierzęcej, zapotrzebowanie ziemi na cele nierolnicze wymusiły zmianę struktury użytkowania gruntów w Piławie Górnej.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że większość gruntów ornych położonych jest na bardzo dobrych glebach klasy I, II, III (69.6%). Największe kompleksy użytków rolnych znajdują się w granicach jednostek strukturalnych Piława Śródmieście i Piława Kośmin. Strukturę gruntów ze względu na ich klasę bonitacyjną przedstawiają poniższe tabele.

Tabela – Struktura gruntów ornych ze względu na klasę gruntów

Struktura gruntów ornych w gminie	Powierzchnia w hektarach
grunty bardzo dobre - klasa I – II	103
grunty dobre - klasa III	993
grunty średnie - klasa IV	430
grunty słabe - klasa V, VI	49

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Tabela. Struktura użytków zielonych ze względu na klasę gruntów

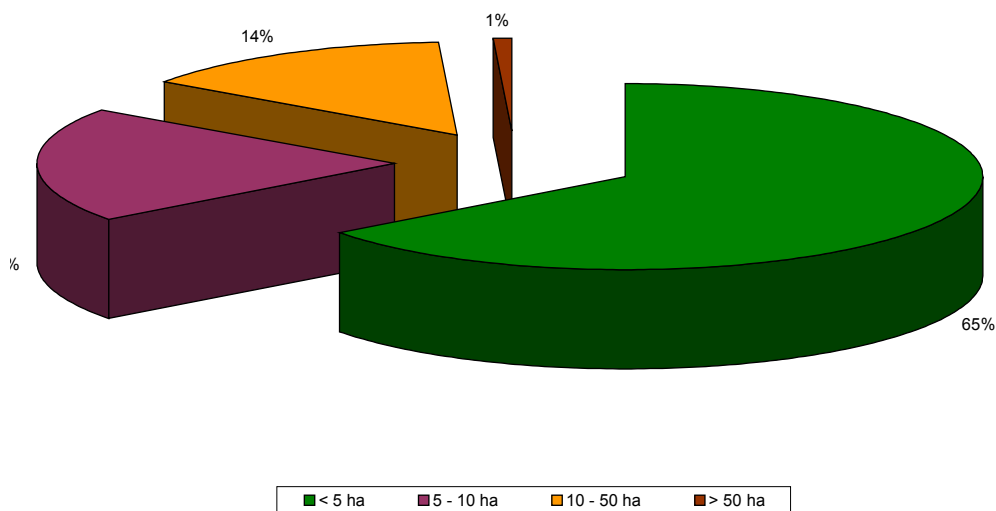
⁴ dla roku 2007 dane odnośnie gruntów odłogowanych i nieużytkowanych nie są dostępne

Struktura użytków zielonych w gminie	Powierzchnia w hektarach
grunty bardzo dobre - klasa I , II	nie występują
grunty dobre - klasa III	70
grunty średnie - klasa IV	64
grunty słabe - klasa V, VI	40

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Gminy w Piławie Górnej

Na terenie gminy Piława Górna w 2005 roku zarejestrowanych było 125 gospodarstw rolnych. Ich liczba zmniejszyła się wyraźnie od roku 2002 (o 43.4%). Są to głównie działki rolne i gospodarstwa rolne nieprzekraczające powierzchni 5 ha (65% wszystkich zarejestrowanych gospodarstw). Zaledwie 1 gospodarstwo rolne można zaliczyć do gospodarstwa wielkoobszarowego, tj. o powierzchni przekraczającej 50 ha. Stan taki jest zupełnie zrozumiały z racji miejskiego charakteru gminy.

Wykres. Struktura wielkości gospodarstw w 2005 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Produkcja roślinna w gminie opiera się głównie na uprawie zbóż. Stanowią one 66.3% powierzchni zasiewów głównych ziemiopłodów. W strukturze zasiewów zbóż dominuje pszenica (65.3%). Według danych Powszechnego Spisu Rolnego przeprowadzonego w 2002 roku uprawą pszenicy zajmowało się 130 na 159 gospodarstw prowadzących produkcję roślinną.

Tabela. Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych

wyszczególnienie	Ilość
zasiewy ogółem	1573 ha
w tym zboża:	1043 ha
pszenica	681 ha
żyto	10 ha
jęczmień	147 ha
owies	80 ha
pszenżyto	100 ha
mieszanki zbożowe	25 ha
ziemniaki	20 ha
rośliny pastewne	Brak danych
warzywa	Brak danych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Tabela. Średnie plony z 1 ha gruntów ornych

uprawy	Plon [dt/ha]
pszenica	ok. 40 q/ha
żyto	ok. 35 q/ha
jęczmień	ok. 35 q/ha
pszenżyto	ok. 35 q/ha
ziemniaki	ok. 200 q/ha

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Na terenie gminy znajduje się jedno przedsiębiorstwo rolno – spożywcze skupujące głównie zboża, rzepak i buraki. Na terenie gminy rolnicy są zrzeszeni w Dzierżoniowskiej Grupie Producentów Nasion Zbóż.

Jak już wcześniej zostało wspomniane, gmina mając charakter miejski charakteryzuje się słabą lesistością (3% przy 20% w powiecie dzierżoniowskim). Ogólna powierzchnia lasów od kilku lat utrzymuje się na podobnym poziomie i wynosi 63 hektary, z czego 60 hektarów znajduje się w rękach Lasów Państwowych (Nadleśnictwo Świdnica), 2 hektary w zasobach Własności Rolnej Skarbu Państwa natomiast 1 hektar należy do gminy. Poza tym, na terenie gminy znajduje się 10 hektarów gruntów zadrzewionych i zakrzywień.

Lasy w Piławie Górnej skoncentrowane są przede wszystkich w części północnej i wschodniej miasta. W lasach tych nie występują strefy ochronne, nie ma także wyznaczonych parkingów leśnych. Jest to las mieszany, iglasto – liściasty z przewagą sosny i jodły. Z drzew liściastych przeważa jodła, dąb i jesion.

Na terenie miasta znajdują się dwa parki leśne. Pierwszy został założony w 2 poł. XVIII wieku i znajduje się na obecnej Górze Parkowej. Rosną w nim dęby, lipy, buki i klony. Drugi porasta teren wokół Pałacu Gladishof (potocznie „zamczysko”) i stanowi z nim funkcjonalną całość. Część rosnących w nim drzew posiada statut pomnika przyrody, np. lipa o średnicy 4.6 m. Według danych pochodzących z Urzędu Miasta w Piławie Górnej znajduje się 14 drzew wpisanych w rejestr pomników przyrody (lipy, klony i in.).

1.4.5. Handel i gastronomia

Na obszarze gminy znajdują się 64 placówki handlowe. Są to przeważnie sklepy spożywczo – przemysłowe, nastawione na sprzedaż artykułów codziennego użytku w większości rodzinne sklepiki małopowierzchniowe. Na terenie gminy znajduje się jeden sklep spożywczy o dużej powierzchni handlowej. Jest to sklep sieci „Biedronka”. Na obszarze gminy znajduje się prywatne targowisko, na którym sprzedaż odbywa się w dni powszednie. Handlowcy nie są zrzeszeni w żadnym stowarzyszeniu. Na terenie miasta działają również zakłady usługowe. Swoje usługi świadczą fryzjerzy, szewc, zegarmistrz, szklarz. W mieście znajdują się dwa bary „Metaxa” i „Kamyk”, kawiarnia „Cukiernia”, Pizzeria „Denis” , "Restauracja Klubowa" przy ulicy Okrzei oraz klub „Maestro”.

1.4.6 Walory turystyczne i turystyka

Ze względu na swoje położenie, miasto jest bardzo atrakcyjne krajoznawczo i turystycznie. Urozmaicona rzeźba terenu i bliskie sąsiedztwo Gór Sowich mogą stanowić atrakcję turystyczną dla mieszkańców Wrocławia i Dolnego Śląska.

Miejski charakter gminy wyklucza występowanie licznych walorów przyrodniczych. Lasy stanowią zaledwie 3% powierzchni Piławy Górnej. Gmina nie posiada rezerwatów czy parków krajobrazowych. Posiada natomiast rozmieszczone w przestrzeni miasta drzewa (lipy, klony itp.), które zostały wpisane do rejestru pomników przyrody. W gminie nie występują stawy czy jeziora.

Miasto Piława Górna jest miejscowością o bogatej historii. Pierwsze wzmianki pochodzą z XII i XIII wieku. Jednakże prawdziwy rozwój Piławy nastąpił w wieku XVII. Z powodu swojego miejskiego charakteru w gminie Piława zachowało się bardzo dużo obiektów o historycznym znaczeniu. Do najważniejszych zabytków zaliczyć należy:

Tabela. Obiekty dziedzictwa kulturowego

Wyszczególnienie obiektów dziedzictwa kulturowego	Miejscowość, w której obiekt znajduje się	Rok pochodzenia / wiek	Krótką charakterystyka	Stan obiektu
Osiedle Braci Morawskich (obecnie Plac Piastów Śląskich)	Piława Górna	27 lipca 1743r. (XVIII wiek)	Osiedle Braci Morawskich w Piławie Górnej jest zespołem reprezentatywnym dla nielicznej na Śląsku grupy siedlisk tego nurtu religijnego (Wspólnota Braci Morawskich należy do Światowego Aliansu Kościołów Reformowalnych). Z tego względu oraz na dobry stan zachowania układu planistycznego i zabudowy, zespół jest zabytkiem o wartości unikalnej w skali kraju.	Dobry
Kościół św. Marcina	Piława Górna	1335 rok (XIV wiek)	Pierwsza wzmianka pochodzi z 1335 roku, natomiast jako parafię p.w. św. Marcina wymienia się go w 1411 roku. Rozbudowany w latach 1982- 87. Zachowała się wschodnia część dawnej budowli z nawą, prezbiterium i wieżą.	Dobry
Pałac Gladishof	Piława Górna	początek XVIII wieku	Zespół pałacowo – parkowy przy ulicy H. Sienkiewicza 96, obecnie częściowo w ruinie. Zbudowany na początku XVIII wieku i rozbudowany w drugiej połowie XIX wieku, pięknie położony. Zachowała się kamienna fontanna, łuki Tudorów w oknach i galeriach, czworoboczna wieża z tarczami zegarowymi, lodownia oraz zabudowania obór i stajni. Przetrwowało również tarasowe ukształtowanie stoków wzgórza, w które wkomponowany jest pałac. Obecnie teren prywatny.	obecnie częściowo w ruinie
Zabytkowy park*	Piława Górna	Założony w drugiej połowie XVIII wieku	Założony przez Braci Morawskich. Jego najstarszą częścią jest wzgórze Questenberg (obecnie Góra Parkowa). Na przełomie XIX i XX stulecia obszar pomiędzy ww. wzgórzem, a położonym na wschód od niego cmentarzem Braci Morawskich obsadzono drzewami. Na jego terenie rosną piękne okazy kasztanowców, dębów, buków, lip i klonów, m.in.: lipa o obwodzie 4,6 metra.	dobry

Gimnazjum Braci Morawskich	Piława Górna	Gmach wybudowano w latach 1894 – 1896	Obecnie w gmachu mieści się Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla dzieci i młodzieży, niegdyś Gimnazjum Braci Morawskich. Górujący nad Piławą trójskrzydłowy gmach wybudowano z przeznaczeniem na szkołę i internat dla chłopców. W oknach elewacji zachodniej znajdują się witraże przedstawiające miasta Śląska, m.in. wrocławski ratusz . Wewnątrz pozostały drewniane stropy jadalni i auli. W pobliżu (Zabytkowy park)*	Dobry <i>(Wzbudzający zachwyty budynek zachował się w prawie niezmiennym kształcie)</i>
Wiatrak	Piława Górna	XVIII wiek	Wiatrak typu „Holender” przebudowany i zaadaptowany na dom mieszkalny	dobry

Źródło: Urząd Gminy w Piławie Górnej

Poza wyżej wymienionymi obiektami, na terenie miasta znajduje się wiele budynków o charakterze historycznym. Ponad 15 obiektów, głównie domów, zostało zbudowanych w wieku XVIII. Znaczący rozwój miasta nastąpił ponownie w wieku XIX i z tego okresu datuje się ponad 70 obiektów. Są to nie tylko domy mieszkalne, ale również obiekty publiczne tj. szkoły, budynki stacji kolejowej, zakłady tkackie.

Generalnie stan obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie gminy jest niezadowalający. Większość z nich wymaga remontów kapitalnych, głównie osuszania, wykonania drenażu, wymiany dachów i remontów elewacji.

Baza noclegowa w Piławie Górnej jest słabo rozwinięta. Na terenie miasta znajduje się jeden Hotel „Adam” Klubu Sportowego Piławianka, który posiada zaledwie 14 miejsc noclegowych (6 pokoi). Hotel zlokalizowanym jest przy ul. Piastowskiej.

Na terenie gminy znajduje się także jedno gospodarstwo agroturystyczne „Zamczysko”, prowadzone przez pana Malinowskiego. Na terenie byłego folwarku i pałacu wynajmuje on także pomieszczenia na warsztaty malarskie oraz imprezy plenerowe.

Gmina nie posiada wyznaczonych szlaków turystycznych. W chwili obecnej planowane jest wyznaczenie ścieżek rowerowych. Będą one prowadzić przez atrakcyjne miejsca na terenie gminy: kamieniołomy, Pałac Oberdorff (były PGR), wzgórza widokowe na tak zwanym „Grzybowu” itp. W związku z tą inicjatywą gmina planuje wydać własną mapkę ze szlakami turystycznymi.

Piława Górna posiada w sumie 3 informatory promocyjne. Wydany w Czechach przy udziale Gminy Piława Górna informator o drodze uchodźców z Suchdola nad Odrou przez Gnadenfrei (Piławę Górną) do Herrnhut w Saksonii. Ponadto istnieje folder Gminy w języku polskim i niemieckim oraz wydana została w roku 2007 Mapa Gminy Piława Górna, która zawiera opis atrakcji historycznych i najważniejszych punktów w mieście.

Dzięki podpisanemu porozumieniu ze spółką DEMART, atrakcje turystyczne Piławy Górnej będą także promowane w serwisie internetowym „Podróże w te i wewte” www.wewte.pl oraz na stronie www.polskaniezwykla.pl. Gmina posiada także strategię rozwoju i promocji.

Ważnym elementem wpływającym na atrakcyjność gminy może być czystość środowiska. Na obszarze gminy największe zagrożenia płyną z emisji zanieczyszczeń do powietrza i zbyt małej ilości kanalizacji ściekowej (73.5% odbiorców korzysta z sieci). Gmina nie prowadzi badania stanu powietrza, wody i gleby. Za przekroczenie emisji dopuszczalnych zanieczyszczeń związanych z wodami opadowymi gmina płaci kary. W roku 2006 wyniosła ona 3 887.46 zł.

1.5. LOKALNA INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

1.5.1. Gospodarka nieruchomościami, mieszkalnictwo

Gmina Piława Górna posiada w swoich zasobach dużą liczbę nieruchomości. W większości są to budynki mieszkalne. Na dzień 31 marca 2007 gmina posiadała takich obiektów 126. Stan ten uległ zmianie w ciągu 2 lat – nastąpił spadek o 7 budynków. W większości stan techniczny tych obiektów jest niezadowalający i wymaga remontów, nawet kapitalnych.

Zwiększeniu uległa liczba lokali mieszkalnych będących własnością gminy, z 547 w 2005 roku do 551 w 2007 roku. Na stałym poziomie utrzymała się liczba posiadanych przez miasto lokali użytkowych (15). Z całkowitej powierzchni eksploatacyjnej lokali będących w rękach gminy ponad 97% stanowi powierzchnia mieszkańców, których przeciętna wielkość to 50 m².

Na uwagę zasługuje fakt, że od kilku lat wzrasta liczba lokali komunalnych wykupionych przez dotychczasowych właścicieli. Obecnie lokali takich jest w gminie 341, o 5.2% więcej niż w 2005 roku.

Jeżeli chodzi o obiekty użyteczności publicznej należące do gminy ich stan jest określany jako zadawalający. Jedynie stan budynków: gimnazjum i szkoły podstawowej określany był jako „niezupełnie zadawalający”.

Tabela: Obiekty użyteczności publicznej i ich stan

Lp.	Nieruchomość	Miejsce na terenie gminy	Charakter (na co jest przeznaczona)	Stan techniczny (krótki opis)	Wielkość/ kubatura
1.	nieruchomość zabudowana budynkiem biurowo-	Ul.Piastowska 29	siedziba Urzędu Miasta	dobry	459,10 m ²

	administracyjnym				
2.	nieruchomość zabudowana budynkiem użytkowym	Ul.Wiejska 2	Gimnazjum	niezupełnie zadowalający	1.012,85 m ²
3.	nieruchomość zabudowana budynkiem użytkowym	Ul.Kościuszki 1	Szkoła Podstawowa	bardzo dobry	3.079,20 m ²
4.	nieruchomość zabudowana budynkiem użytkowym	Ul.Kościuszki 1b	Szkoła Podstawowa	niezupełnie zadowalający	992 m ²
5.	nieruchomość zabudowana budynkiem użytkowym	Ul.Piastowska 40	Miejski Ośrodek Kultury	zadowalający	1.576,41 m ²
6.	nieruchomość zabudowana budynkiem użytkowym	Ul.Limanowskiego	Budynek świetlicy	zadowalający	214,12 m ²
7.	nieruchomość zabudowana budynkiem użytkowym	Ul.Polna 5	Budynek Remizy Strażackiej	dobry	224,52 m ²
8.	nieruchomość zabudowana budynkiem użytkowym	Ul.Piastowska 15a	Klub Sportowy	dobry	508,80 m ²
9.	nieruchomość zabudowana budynkiem użytkowym	Ul.Mickiewicza 5	Przedszkole Publiczne	zadowalający	861,60 m ²

Jeżeli chodzi o bilans wykorzystania gruntów w gminie, to największym właścicielem na terenie gminy jest skarb państwa. W jego rękach jest 830 ha gruntów. Osoby fizyczne posiadają na terenie gminy 717 ha, a osoby prawne 202 ha. Wśród innych właścicieli gruntów w Piławie Górnej znajduje się powiat (5 ha), województwo (6 ha) i lasy państwowe (63 ha). Gmina posiada 206 ha.

1.5.2. Zaopatrzenie energetyczne

1.5.2.1. Zaopatrzenie w energię ciepłą.

Na terenie gminy nie występują scentralizowane systemy ogrzewania. Poszczególne budynki użyteczności publicznej lub mieszkalnictwa zbiorowego ogrzewane są lokalnymi kotłowniami lub za pomocą pieców. Własne gazowe kotłownie posiadają szkoły na terenie miasta i spółdzielnia mieszkaniowa.

1.5.2.2. Sieć elektryczna.

Siecią elektryczną na terenie gminy Piława Górna zarządza Energia PRO Koncern Energetyczny S.A. Oddział w Wałbrzychu Rejon Dystrybucji Energii w Dzierżoniowie. Moc głównego punktu zasilającego w gminie to 50 MVA. W mieście zlokalizowanych jest także 31 stacji transformatorowych. Są to głównie stacje słupowe, wężowe, parterowe o napięciu 20 KV/02 KV). Do sieci podłączonych było w 2005 roku 2582 gospodarstw domowych, o 9% więcej niż w 1996 roku. Zużycie energii elektrycznej przez mieszkańców Piławy Górnej wyniosło w 2005 roku 3652 MWh, o prawie 1000 MWh więcej niż w 1996 roku.

Przez gminę przebiega jedna linia zasilania 20 kV relacji Dzierżoniów Piława Górna o mocy 5 MW. Sieć może być zasilana z linii 20 KV z rejonu Ząbkowice Śląskie, a rezerwa mocy wynosi 2 MW.

1.5.2.3. Zaopatrzenie w gaz.

Piława Górna została zgazyfikowana już po 1945 roku. W chwili obecnej do sieci jest podłączonych 2200 gospodarstw domowych i około 650 budynków. Sumaryczna długość sieci gazowej na terenie gminy wynosi 26 161 metrów w tym 14 417 sieci niskiego ciśnienia i 11 744 metry średniego ciśnienia. Na całej długości sieci w gminie znajdują się 3 stacje redukcyjne, a roczne zużycie gazu wynosi 2 350 000 m³. Siecią na terenie gminy opiekuje się Dolnośląska Spółka Gazownicza Wałbrzych – Dział Obsługi Sieci Dzierżoniów.

1.5.3. Gospodarka wodna - ściekowa

1.5.3.1. Sieć wodociągowa

Gmina miejska Piława Górna posiada sieć wodociągową. Jej sumaryczna długość wynosi 30 km (dwa razy więcej niż w roku 2000). Woda jest pobierana z 2 ujęć wód podziemnych, których wydajność sumaryczna wynosi 1824 m³ na dobę. Na terenie miasta znajduje się stacja uzdatniania wody „NOWAR”. W Piławie Górnej, do sieci

wodociągowej podłączonych jest 1550 gospodarstw domowych i 92 odbiorców komunalnych. Woda jest dostarczana do ponad 90 % mieszkańców gminy. Jakość wody jest oceniana jako bardzo dobra i zgodna z obowiązującymi przepisami. Większość sieci została zbudowana w latach 1990 – 1999, a największe roczne zużycie wody dotyczy działalności przemysłowej i wynosi 24 376 m³. Znacznie mniej, zużywa się wody na cele bytowo – gospodarcze. Siecią wodociągową zarządza podmiot zewnętrzny: Wodociągi i Kanalizacja Sp. z o. o. z Dzierżoniowa.

1.5.3.2. Sieć kanalizacyjna

Sieć kanalizacyjna w gminie, w stosunku do sieci wodociągowej jest słabo rozwinięta. Piława Górna jest skanalizowana jedynie w 52%, a proces budowy kanalizacji rozpoczął się w 1995 wraz z oddaniem oczyszczalni ścieków. Obecnie sieć liczy 16.3 km w tym 1,2 km sieci ogólnospławnej. Według danych z Urzędu Miasta 73.5% odbiorców korzysta z sieci kanalizacyjnej. Na terenie gminy około 300 gospodarstw domowych posiada szamba, a 2 posiadają indywidualne oczyszczalnie ścieków.

Oczyszczalnia ścieków znajduje się na ul. Sienkiewicza w Piławie Górnej. Jej moc przerobowa wynosi 1679 m³ natomiast ilość oczyszczalnych ścieków na dobę wynosi 784 m³. Przez ostatnie lata stale podejmowane są prace nad poprawieniem stanu kanalizacji w mieście (budowa nowych odcinków oraz przebudowa starych). Opracowano dokumentację techniczną (uzyskano pozwolenie na budowę) i złożono wnioski do Mechanizmu Finansowego EOG na budowę odcinka kanalizacji w rejonie ulic: Okrzei, Chrobrego, Sąsiedzkiej, Ligockiej, Getta i Ząbkowickiej w Piławie Górnej. Kanalizacji nie posiada także Osiedle Młyńskie, gdzie niezbędne są przepompownie ze względu na położenie terenu (brak dokumentacji dla tego odcinka)⁵.

1.5.4. Transport i łączność

Przez Piławę Górną nie przebiega żadna droga krajowa. Przez miasto przechodzi 3.3-kilometrowy odcinek drogi wojewódzkiej, prowadzący ze Strzegomia w kierunku granicy państwa. Przebiega tu także droga powiatowa o długości 6.5 km łącząca Jodłownik i Ciepłowodny. Obie drogi mają nawierzchnię asfaltową, a ich stan jest oceniany na niedostateczny, tj. nadający się do kapitalnego remontu.

Gmina zarządza w sumie 25.3 km dróg na swoim terenie. Nawierzchnia dróg to asfalt, kostka i drogi gruntowe. Stan tych dróg oceniany jest w sumie jako dostateczny

---

⁵ www.pilawagorna.pl

(11 km – stan dobry, 9,9 – do remontu kapitalnego, 4,4 km to drogi gruntowe). W mieście przy drogach znajdują się 153 miejsca parkingowe. Planowana jest budowa kolejnych około 40 miejsc w związku z planowaną budową hali sportowej. Drogi posiadają również chodniki, których jakość jest stale podnoszona dzięki pracom remontowym. Ich sumaryczna długość wynosi 10,4 km w tym wzdłuż dróg powiatowych 2,7 km, a wzdłuż dróg gminnych 7,7 km.

Mieszkańcy gminy mogą korzystać z kilku rodzajów komunikacji zbiorowej: komunikacji miejskiej, komunikacji międzymiastowej, PKP. Podmioty świadczące usługi w powyższym zakresie to przede wszystkim PKS, Sudecka Komunikacja Autobusowa (dawne MPK) a także PKP i prywatny przewoźnik Jan Zimoch.

Liczba połączeń:

- Piława Górna – Dzierżoniów: 55 połączeń – SKA oraz prywatny przewoźnik;
- Piława Górna – Wrocław: 1 połączenie – PKS;
- Piława Górna – Ząbkowice Śląskie: 2 połączenia – PKS;

Piława Górna posiada także połączenia kolejowe z Kamieńcem Ząbkowickim, Jaworzyną Śląską i Legnicą. Zostały także podjęte kroki w celu wznowienia przewozów towarowych i pasażerskich na trasie Kobierzyce - Łagiewniki - Niemcza - Piława Górna⁶.

1.5.5. Oczyszczanie miasta, gospodarka odpadami

Piława Górna nie posiada własnego wysypiska śmieci. Gmina wywozi nieczystości komunalne na wysypisko śmieci do miejscowości Gilów, znajdującej się na terenie gminy wiejskiej Dzierżoniów. Wysypisko to zostało utworzone w 1987 roku w byłych kamieniołomach bazaltu. Zajmuje ono powierzchnię 4,2 ha i ma pojemność 1 005 284 Mg. Wysypisko obsługuje cały powiat i obecnie jest już w 83% wykorzystane. Mimo to jego eksploatacja planowana jest do 2012 roku. Wywozem nieczystości z terenu Piławy Górnej zajmuje się Zakład Usług Komunalnych „Tadeusz Drozdowski” w Pieszycach, który także zarządza wysypiskiem śmieci w Gilowie.

Od 2003 roku Piława Górna należy do Związku Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego ZGPD 7, którego głównym zadaniem jest stworzenia wspólnego systemu zagospodarowania odpadów komunalnych⁷.

W gminie prowadzona jest selektywna zbiórka odpadów komunalnych, którą objętych zostało 520 gospodarstw domowych. Akcja uświadamiająca konieczność

---

⁶ www.pilawagorna.pl

⁷ www.zgpd7.pl

segregowania śmieci jest prowadzona przede wszystkim w przedszkolu i szkołach, a także przez rozmieszczanie w mieście kontenerów i pojemników służących sortowaniu śmieci. Gmina posiada program ochrony środowiska oraz program gospodarowania odpadami.

1.6. SFERA SPOŁECZNA GMINY

1.6.1. Oświata i wychowanie

Na terenie gminy znajdują się: szkoła podstawowa, gimnazjum i przedszkole.

Na dzień 30 kwietnia 2007 roku do przedszkola uczęszczało 135 dzieci, a opiekę nad nimi sprawowało 7 nauczycieli. W roku szkolnym 2007/2008 do przedszkola uczęszczać będzie 125 dzieci. Liczba zatrudnionych nauczycieli zwiększy się do 8.

Do szkoły podstawowej im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego uczęszczało (na dzień 30.IV.2007) 468 uczniów, którzy uczyli się w 20 oddziałach. Daje to średnio po 23 uczniów na klasę. Jak wynika z danych demograficznych przekazanych przez gminę, liczba uczniów z roku na rok będzie malała, co zresztą potwierdzają dane statystyczne. Proces ten odzwierciedla tendencje panujące w skali całego kraju. Liczba nauczycieli ucząca w szkole podstawowej wynosi 28 osób. W większości są to nauczyciele posiadający stopień nauczyciela mianowanego (71%). W szkole odbywa się 59 godzin zajęć pozalekcyjnych (w tym 4 godziny na basenie) i 26 godzin w świetlicy w skali tygodnia. Część uczniów (144) jest dowożona do szkoły. Usługę tą świadczy prywatne przedsiębiorstwo handlowo – usługowo – transportowe wyłonione w trybie przetargowym, a koszt przewozu jednego ucznia na odcinku 1 km wynosi 4.20 zł. Szkołą podstawowa posiada własną niepełnowymiarową salę gimnastyczną (dwie sale, w tym jedna zaadaptowana z klasy szkolnej na potrzeby zajęć w-f dzieci z klas I-III). Stan pierwszego z budynków jest niezadowalający, natomiast budynek drugi jest po kompleksowej termomodernizacji. Wymieniona został kotłownia, ocieplone ściany, wymieniony dach. Szkoła posiada również boisko sportowe. Niestety jego jakość pozostawia wiele do życzenia. Stan ten ulegnie wkrótce zmianie, gdyż przyjęta została koncepcja budowy hali sportowo – widowiskowej. Nowy projekt zakłada m.in. nową aranżację terenu przyległego do Szkoły Podstawowej oraz przebudowę rozwiązań logistycznych (m.in. parking na ok. 40 samochodów). Oprócz głównej hali sportowej obiekt posiadał będzie pomieszczenia administracyjne, bar, kawiarnię, sale gimnastyczno – korekcyjne, sale do aerobiku, widownię na około 200 miejsc siedzących

oraz salę konferencyjną. Powierzchnia użytkowa obiektu wynosić będzie ok. 2300 – 2400 m²⁸.

Szkoła posiada od 2004 roku pięcioletni program rozwoju, który jest stale wdrażany w życie. W roku szkolnym 2007/2008 otwarta zostanie nowa pracownia informatyczna licząca 10 stanowisk komputerowych. Oprócz nowej pracowni komputerowej w szkole funkcjonuje Internetowe Centrum Informacji Multimedialnej, które zlokalizowane jest w bibliotece szkolnej i składa się z 4 stanowisk⁹.

Do Gimnazjum w Piławie Górnej uczęszcza w tej chwili 261 dzieci, uczących się w 11 oddziałach. Średnio na oddział przypada 34 dzieci. Liczba uczniów gimnazjum od 2003 roku utrzymuje tendencję spadkową. W gimnazjum prowadzi się 15 godzin zajęć pozalekcyjnych.

W gimnazjum uczy 21 nauczycieli. Większość nauczycieli ma stopień nauczyciela mianowanego.

Gimnazjum posiada własną salę gimnastyczną i boisko szkolne. Boisko to jest w stanie niedostatecznym i wymaga gruntownej przebudowy i zmian. Również jakość budynku gimnazjum pozostawia wiele do życzenia i wymaga remontu.

Tabela: Demografia uczniów w szkołach gminy (2000 – 2007)

Szkoły Podstawowe i gimnazja	Rok szkolny						
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007
Szk. Podstaw.	620	605	585	544	519	495	468
Gimnazjum	246	336	324	342	324	309	261
Razem	866	941	909	886	843	804	729

Źródło: informacje z Urzędu Miasta w Piławie Głównej

⁸ www.pilawagorna.pl

⁹ www.pilawagorna.pl

1.6.2. Ochrona zdrowia.

W Piławie Górnej opieką zdrowotną zajmuje się Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Familia” oraz 2 lekarzy prywatnych. „Familia” posiada podpisany kontrakt z NFZ na podstawową opiekę zdrowotną oraz dwie usługi specjalistyczne. W przychodni pracuje 5 lekarzy i 2 specjalistów (ginekolog i kardiolog). W Piławie Górnej mają swoje gabinety również dwaj prywatni stomatolodzy. W gminie zapewniony jest dostęp do podstawowych świadczeń medycznych. Według władz miasta struktura placówek służby zdrowia w gminie jest niewystarczająca w stosunku do oczekiwań mieszkańców, ponieważ korzystanie z usług specjalistycznych wiąże się z wyjazdem do większego miasta (Dzierżoniów – szpital powiatowy, lekarze specjaliści lub Wrocław – kliniki, szpitale, lekarze specjaliści).

Na terenie Piławy Górnej znajdują się dwie apteki.

1.6.3. Kultura

Na terenie gminy jednostką, która zajmuje się statutowo kulturą jest Miejski Ośrodek Kultury (MOK). Posiada on własny budynek, w którym znajduje się sala widowiskowo – kinowa na 270 miejsc. Sala ta zdecydowanie wymaga remontu, aby mogła spełniać funkcje nowoczesnej sali widowiskowej. Przy MOK – u funkcjonują zespoły artystyczne: Zespół Pieśni i Tańca „Górzanie” oraz zespół estradowo – kabaretowy klubu seniora „Siwy Włos”, a także Orkiestra Dęta. Przy domu kultury działa ponadto pracownia plastyczna, wokalna, zespół tańca nowoczesnego i dziecięca grupa taneczno – teatralna.

Miejski Ośrodek Kultury organizuje dwie imprezy o charakterze ponadlokalnym. Są to Dolnośląskie Spotkania Muzyków Rockowych „Złota Struna”, który trwa 1 dzień, a uczestniczy w nim około 200 wykonawców. Kolejną imprezą cykliczną w mieście są Wojewódzkie Spotkania Artystyczne Klubów Seniora, w których również uczestniczy ponad 300 osób. Pierwszy z nich jest organizowany w październiku, drugi z przeglądów ma miejsce w listopadzie. Ponadto MOK organizuje powiatowy przegląd piosenki gimnazjalnej i „Mini Listę Przebojów” specjalnych ośrodków szkolno – wychowawczych. Jest również współorganizatorem „Dni Piławy Górnej”.

W Piławie Górnej działa również biblioteka. Znajduje się ona w wynajmowanej przez gminę parafii rzymskokatolickiej. W 2006 stan zasobów bibliotecznych wyniósł

26 918. Przeważały wypożyczenia na zewnątrz: 24 173, z czego 89.9% stanowiły książki. Dużo mniej wyniosły wypożyczenia na miejscu: 2253, z czego 42.5% stanowiły książki.

1.6.4. Sport i rekreacja.

Sportem i rekreacją na terenie gminy zajmuje się Klub Sportowy „Piławianka”. W jego ramach działa 180 uczestników. Prowadzone są sekcje piłki nożnej, lekkiej atletyki i bokserska. Klub posiada trzy pełnowymiarowe boiska sportowe. Jedno z nich posiada trybuny na około 4000 kibiców i pełnowymiarową bieżnię lekkoatletyczną. Z boisk bocznych, jedno posiada trybuny na około 400 osób, natomiast drugie jest bez trybun. Wszystkie trzy boiska nadają się do gry dla wszystkich grup wiekowych piłkarzy. Latem 2007 roku przeprowadzone zostały prace remontowe w zakresie infrastruktury sportowej. Odnowie poddana została m.in. murawa boiska sportowego, na której wyrównano istniejące nierówności, uzupełniono ubytki gruntu i dosiano trawę.

Prace wykonane zostały ponadto na koronie boiska ponad trybunami, gdzie utwardzono i wyrównano teren, a następnie wysypano tłuczeń i grys kamienny. Dzięki tym zabiegom wymienione elementy infrastruktury zyskały na funkcjonalności i estetyce¹⁰.

Tabela. Imprezy sportowe na terenie gminy

Nazwa imprezy	Organizator	Charakter imprezy	Czas trwania (ilość dni)	Szacunkowa ilość uczestników
Zajęcia sportowo - rekreacyjne	KS „Piławianka”	Lokalny	315	180
Zawody Sportowe (rozgrywki piłkarskie)	KS „Piławianka”	Wojewódzki	70	80
Zawody sportowo - rekreacyjne	KS „Piławianka”	Lokalny	18	140

Źródło: informacje Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Jak już zostało wspomniane, planowana jest także budowa w Piławie Górnej hali sportowo – widowiskowej.

¹⁰ www.pilawagorna.pl

1.6.5. Opieka społeczna.

Jednym z ważniejszych czynników wpływających na kondycję społeczności lokalnej są kwestie związane z pomocą społeczną. Sprawami pomocy społecznej w gminie zajmuje się Ośrodek Pomocy Społecznej. Ogółem w Ośrodku Pomocy pracuje 7 osób, w tym 3 pracowników socjalnych. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach ulega zmianie, ale zauważa się tendencję spadkową od około 400 do około 300. Mimo spadku liczby rodzin korzystających z pomocy MOPS wzrasta liczba dzieci dożywianych w szkołach.

Tabela. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2001 - 2007

Liczba rodzin					
2001	2002	2003	2005	2006	31.III.2007
385	363	390	303	290	174

Źródło: informacje z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Tabela. Liczba dzieci dożywianych w szkołach

Liczba dzieci					
2001	2002	2003	2005	2006	31.III.2007
160	218	233	189	229	175

Źródło: informacje z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

Rodzaje pomocy, która oferowana jest w Ośrodku Pomocy Społecznej w Piławie Górnej związana jest przede wszystkim ze wsparciem osób bezrobotnych, bezradnych w sprawach opiekuńczo wychowawczych, po długotrwałej chorobie, w związku z niepełnosprawnością.

Na podstawie danych z lat 2002 – 2003 zapoznać się można ze strukturą form pomocy, jaką świadczyła gmina w ramach zadań własnych i zadań zleconych.

Tabela. Formy pomocy udzielone osobom w trudnej sytuacji życiowej.

FORMY POMOCY		LATA	
		2002	2003
ZADANIA WŁASNE GMINY	Schronienie	1	1
	Posiłek (w tym dzieci)	218	273
	Ubranie	0	0
	Usługi opiekuńcze	7	13
	Pomoc finansowa na świadczenia w pub. ZOZ	1	0
	Zasiłki na pokrycie skutków wydarzeń losowych	0	0
	Sprawienie pogrzebu	0	2
	Inne zasiłki celowe i w naturze	271	214
	Pomoc ekonomiczna na usamodzielnienie	0	0
	Poradnictwo specjalistyczne	0	0
	Pomoc w załatwianiu spraw urzędowych	0	0
	Praca socjalna	0	0
	Liczba rodzin objęta świadczeniami	267	266
	ZADANIA ZLECONE GMINIE	Zasiłki stałe	18
Zasiłki stałe wyrównawcze		15	15
Zasiłek okresowy gwarantowany		9	7
Zasiłek okresowy specjalny			4
Zasiłki okresowe (z powodu braku możliwości zatrudnienia)		111	201
Renta socjalna		59	61
Zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa		26	26
Zasiłki celowe na pokrycie kosztów powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej			
Zasiłki celowe w formie biletu kredytowego		0	0
Spec. Usługi opiekuńcze		1	0
Zasiłki rodzinne		6	6
Zasiłki pielęgnacyjne		39	21
Pomoc dla kombatantów		0	0
Liczba rodzin objęta świadczeniami		226	312

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miasta Piława Górna

Na terenie gminy działa także Towarzystwo Przyjaciół Dzieci prowadzące zajęcia dla dzieci w środowiskowych ogniskach wychowawczych. Głównymi odbiorcami (szacunkowa liczba – 45) są dzieci zagrożone niedostosowaniem społecznym. Towarzystwo organizuje zajęcia, rozrywkę, wyjazdy terenowe a także kolonie dla dzieci szczególnie narażonych na patologię społeczną.

1.6.6. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwa publicznego i pożarowego na terenie gminy strzeże Posterunek Policji i Ochotnicza Straż Pożarna.

Na Komisariacie Policji w Piławie Górnej pracuje pięciu policjantów dysponujących jednym samochodem osobowym. Komisariat nie posiada aresztu. Przedstawione poniżej dane wskazują na wyraźny spadek liczby przestępstw w mieście. Bardzo negatywnym zjawiskiem jest jednak wyraźny wzrost udziału przestępstw popełnianych przez nieletnich (w 2006 roku około 40%) a tym samym spadek ich wykrywalności.

Tabela. Przestępczość w Piławie Górnej

Rok	Ilość przestępstw ogółem	Przestępstwa wśród nieletnich (%)	Wskaźnik dynamiki przestępstw 2001=100%	Wykrywalność (%)
2001	101	13,4		74
2002	85	11,5	184,1	78,7
2003	97	9,9	114,1	77,9
2005	38	15,8	37,6	68,4
2006	26	38,5	25,7	65,3
31.III.2007	6	83,3	6,9	50

Źródło. Dane Policja

Najczęściej popełniane czyny karalne to: kradzieże, kradzieże z włamaniem, bójki, pobicia, uszkodzenia mienia.

Ochotnicza Straż Pożarna liczy 30 strażaków. Liczba wyjazdów OSP każdego roku jest zróżnicowana. Powody interwencji to przede wszystkim pożary ściernisk, traw, kontenerów, lokali a także akcje ratowniczo – gaśnicze, usuwanie wiatrołomów, ratownictwo drogowe:

- rok 2001 – 51;
- rok 2002 – 70;
- rok 2003 – 20;
- rok 2005 – 35;
- rok 2006 – 40;
- na dzień 31 marca 2007 – 14.

Tabela. Zaplecze techniczne OSP w Piławie Górnej

Rodzaje posiadanego sprzętu gaśniczego	Ilość sztuk	Wiek sprzętu
---	--------------------	---------------------

Jelcz gaśniczy	1	24
Star terenowy gaśniczy	1	23
Żuk oświetleniowo-techniczny	1	22
Star podnośnik hydrauliczny	1	28
Pilarka	1	
Aparat powietrzny	2	
Sprężarka do butli	2	
Nożyce do ratownictwa drogowego	1	1,5

Źródło: Informacje z Urzędu Miasta w Piławie Górnej

1.7. ELEMENTY STYMULUJĄCE ROZWÓJ GMINY

1.7.1. Finanse gminy

Analiza danych z ubiegłych lat stanowi podstawę do stworzenia planu finansowego dochodów i wydatków gminy, z określeniem wolnych środków, jakie gmina może generować na inwestycje w badanym okresie. Analiza została przeprowadzona za lata 2004-2006. Do analizy finansowej posłużyły sprawozdania z wykonania budżetu gminy Piława Górna za lata 2004-2006. Ponadto na podstawie planu dochodów i wydatków uchwały budżetowej gminy na 2007 rok dokonano prognozy dochodów i wydatków bieżących, celem oszacowania wolnych środków, jakie gmina może w przyszłości wygenerować na pokrycie wydatków inwestycyjnych.

W roku 2005 dochody ogółem gminy Piława Górna wzrosły w stosunku do roku 2004 o 25,0%, głównie w wyniku pozyskania środków na realizację zadań inwestycyjnych w ramach programu SAPARD. Natomiast w 2006 roku dochody ogółem spadły w stosunku do roku poprzedniego o 0,04%. Największą część w dochodach ogółem w latach 2004 stanowiły subwencje ogólne, natomiast w latach 2005-2006 dochody własne, co jest pozytywną zmianą w finansach gminy. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem kształtował się w omawianym okresie na poziomie odpowiednio 37,9%, 35,9% oraz 38,7% dochodów ogółem. Głównym źródłem dochodów własnych były wpływy z podatku od nieruchomości, wpływy z majątku oraz udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa (PIT i CIT). Udział dochodów z subwencji ogólnej w badanym okresie wynosił odpowiednio 42,9%, 33,5% i 34,8% dochodów ogółem.

Tabela 1

Dochody i wydatki budżetu gminy Piława Górna za lata 2004-2006 (w zł.)

Lp.	Wyszczególnienie	Lata		
		2004	2005	2006
1	Dochody własne, z tego:	3 501 786	4 147 829	4 448 148
	<i>Wpływy z podatków i opłat</i>	1 869 063	1 740 886	1 644 382
	<i>Wpływy z majątku gminy</i>	514 432	1 108 700	1 476 128
	<i>Pozostałe dochody</i>	172 316	163 334	174 536
	Udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	945 975	1 134 909	1 153 102
2	Dotacje celowe	1 762 284	2 394 706	2 818 295
3	Subwencje z budżetu państwa	3 963 381	3 861 450	3 999 547
4	Środki pozyskane z innych źródeł	669	1 134 792	224 999
	RAZEM DOCHODY	9 228 120	11 538 777	11 490 989
1	<i>Wydatki bieżące</i>	8 352 778	9 622 884	10 731 663
2	<i>Wydatki inwestycyjne</i>	2 331 437	2 963 331	1 333 603
	RAZEM WYDATKI	10 684 215	12 586 215	12 065 266
	<i>Nadwyżka/Deficyt</i>	-1 456 095	-1 047 438	-574 277

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Piława Górna oraz RIO we Wrocławiu

W omawianym okresie udział dotacji celowych w dochodach ogółem wynosił odpowiednio 19,1%, 20,8% oraz 24,5%. Najmniejszy udział w dochodach ogółem stanowiły środki pozyskane z innych źródeł, które w latach 2004-2006 stanowiły odpowiednio 0,01%, 9,8% oraz 1,9%.

Wydatki ogółem gminy Piława Górna wzrosły w roku 2005 w stosunku do roku 2004 o 17,8%, natomiast w roku 2006 spadły w stosunku do okresu poprzedniego o 4,1%. Główny udział w wydatkach ogółem stanowiły wydatki bieżące, które kształtowały się w latach 2004-2006 odpowiednio na poziomie 78,2%, 76,5% oraz 88,9% wydatków ogółem. Natomiast udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w omawianym okresie wynosił odpowiednio 21,8%, 23,5% oraz 11,1%.

W latach 2004-2006 badany podmiot posiadał deficyt budżetowy, który wykazywał tendencję malejącą i stanowił odpowiednio 15,8%, 9,1% oraz 5,0% dochodów ogółem. Świadczy to o polepszaniu się sytuacji finansowej gminy Piława Górna.

W celu analizy finansowej danej gminy, oprócz porównywania określonych wielkości budżetowych w poszczególnych okresach istotne jest przeprowadzenie analizy wskaźnikowej. Pomaga ona dodatkowo zbadać sytuację finansową jednostki samorządu terytorialnego, ustalić kierunki polityki inwestycyjnej, zdolność kredytową oraz płynność finansową analizowanego podmiotu.

Podstawowym wskaźnikiem dochodowym jest stosunek dochodów budżetowych ogółem do liczby mieszkańców gminy, świadczy on o stopniu zamożności mieszkańców gminy. W latach 2004-2006 wskaźnik ten charakteryzował się trendem wzrostowym, co świadczy o wysokim rozwoju badanej gminy w analizowanym okresie. Jednakże wskaźnik ten kształtował się poniżej wskaźnika dla gmin miejskich na terenie Dolnego Śląska.

Tabela 2

Dochody ogółem na jednego mieszkańca za lata 2004-2006 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2004	2005	2006
1	2	3	4
Dochody ogółem	9 228 120	11 538 777	11 490 989
Liczba mieszkańców	6 811	6 804	6 742
Wskaźnik	1 354,9	1 695,9	1 704,4
Wskaźnik odniesienia - gminy miejskie na terenie Dolnego Śląska	1 632,7	1 908,4	2 139,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Piława Górna, RIO we Wrocławiu oraz danych z Głównego Urzędu Statystycznego – liczba mieszkańców wg miejsca zamieszkania

Wskaźnik dochodów własnych do dochodów ogółem określa samodzielność finansową budżetu danej jednostki samorządu terytorialnego oraz poziom niezależności finansowej jednostki samorządu terytorialnego od budżetu państwa. Podstawowym źródłem dochodów własnych są wpływy z podatków i opłat lokalnych, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa oraz dochody z majątku gminy. Wskaźnik ten powinien być jak najwyższy. W omawianym okresie badany wskaźnik kształtował się na niskim poziomie i wynosił odpowiednio 37,9%, 35,9% oraz 38,7%. Niski poziom tego wskaźnika wynikał w latach 2004-2006 z wysokich dochodów uzyskiwanych z subwencji ogólnej oraz dotacji celowych.

Tabela 3

Relacja dochodów własnych do dochodów ogółem za lata 2004-2006 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2004	2005	2006
1	2	3	4
Dochody własne	3 501 786	4 147 829	4 448 148
Dochody ogółem	9 228 120	11 538 777	11 490 989
Wskaźnik	37,9	35,9	38,7

<i>Wskaźnik odniesienia – gminy miejskie na terenie Dolnego Śląska</i>	61,9	61,8	60,7
--	------	------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Piława Górna oraz RIO we Wrocławiu

Udział wydatków inwestycyjnych w dochodach ogółem świadczy o innowacyjności jednostki samorządu terytorialnego oraz określa kierunki rozwoju analizowanego podmiotu. Wysoki poziom wskaźnika świadczy o dużym rozmachu inwestycyjnym jednostki samorządu terytorialnego oraz o wysokiej jej rozwojowości. Poziom tego wskaźnika w gminie Piława Górna utrzymywał się w latach 2004-2005 na wysokim poziomie i był wyższy od wskaźnika dla gmin miejskich na terenie Dolnego Śląska. Natomiast w roku 2006 wskaźnik ten uległ obniżeniu i kształtował się poniżej wskaźnika odniesienia. W analizowanym okresie wskaźnik ten wynosił odpowiednio 25,2%, 25,7% oraz 11,5%.

Tabela 4

Relacja wydatków inwestycyjnych do dochodów ogółem za lata 2004-2006 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2004	2005	2006
1	2	3	4
Wydatki inwestycyjne	2 326 797	2 963 331	1 323 603
Dochody ogółem	9 228 120	11 538 777	11 490 989
<i>Wskaźnik</i>	25,2	25,7	11,5
<i>Wskaźnik odniesienia - gminy miejskie na terenie Dolnego Śląska</i>	11,3	16,9	21,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Piława Górna oraz RIO we Wrocławiu

Ocena zadłużenia jednostek samorządu terytorialnego jest najczęściej dokonywana w oparciu o wskaźniki ustalone w przepisach ustawy z dnia 30 czerwca 2005 roku o finansach publicznych. Ustawa ta określa wysokość poziomu zadłużenia i obsługi zadłużenia do dochodów zrealizowanych w jednostkach samorządu terytorialnego. Pierwsze formalne ograniczenie, zawarte w art. 169 ust. 1 przedmiotowej ustawy, wyznacza limit poziomu wydatków na obsługę zadłużenia w wysokości nie większej niż 15% planowanych dochodów na rok budżetowy. Za bezpieczny poziom przyjmuje się wartość wskaźnika nie przekraczającą poziomu 10%. W przypadku gminy Piława Górna wskaźnik ten kształtował się w latach 2004-2006 na bardzo niskim poziomie i w analizowanym okresie wynosił on odpowiednio 0,4%, 0,4% oraz 1,4%. Bezpieczny poziom tego wskaźnika świadczy o aktualnych możliwościach wygospodarowania rezerw, pozwalających na zaciągnięcie zobowiązań niezbędnych do zwiększenia rozwoju gospodarczego podmiotu oraz zabezpieczenie własnego wkładu w celu montażu finansowego środków z Unii Europejskiej.

Tabela 5

Relacja kosztów obsługi zadłużenia do dochodów ogółem za lata 2004-2006 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2004	2005	2006
1	2	3	4
Dochody ogółem	9 228 120	11 538 777	11 490 989
Obsługa zadłużenia	40 491	49 870	164 923
Wskaźnik	0,4	0,4	1,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Piława Górna

Drugie formalne ograniczenie, zawarte w art. 170 powyższej ustawy, określa maksymalną wartość łącznego zadłużenia na poziomie 60% dochodów jednostki w danym roku budżetowym. W latach 2004-2006 zadłużenie badanego podmiotu kształtowało się na niskim, aczkolwiek rosnącym poziomie i wynosiło odpowiednio 25,9%, 29,9% i 34,5% dochodów ogółem. Świadczy to o bezpiecznym stanie zadłużenia badanego podmiotu oraz możliwości zagospodarowania rezerw umożliwiających rozwinięcie procesu inwestycyjnego w latach następnych. Porównując poziom wskaźnika gminy Piława Górna z poziomem osiągniętym przez gminy miejskie na terenie Dolnego Śląska należy stwierdzić, iż w roku 2004 wskaźnik ten kształtował się poniżej wskaźnika odniesienia natomiast w latach 2005-2006 był nieznacznie wyższy.

Tabela 6

Relacja kwoty zadłużenia do dochodów ogółem za lata 2004-2006 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2004	2005	2006
1	2	3	4
Dochody ogółem	9 228 120	11 538 777	11 490 989
Łączna kwota długu	2 388 362	3 451 082	3 958 790
Wskaźnik	25,9	29,9	34,5
Wskaźnik odniesienia – gminy miejskie na terenie Dolnego Śląska	27,2	28,3	30,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Piława Górna oraz RIO we Wrocławiu

Powyższe ograniczenia formalne należą do najbardziej restrykcyjnych ograniczeń w tym zakresie w krajach Europy. Należy jednak podkreślić, że nie wyrażają one rzeczywistej zdolności kredytowej jednostki. Konieczne jest zatem stosowanie również innych miar kondycji finansowej oraz zdolności kredytowej jednostki takich, które są określane przez instytucje finansowe i miasta w innych krajach. Kluczowym elementem oceny kondycji finansowej i zdolności kredytowej, poza wysokością osiąganych dochodów, jest poziom wolnych środków.

Wolne środki – to różnica pomiędzy osiągniętymi dochodami ogółem a wydatkami bieżącymi. Wysokość wolnych środków, po pomniejszeniu o koszty obsługi istniejącego zadłużenia oraz dotacje celowe na wydatki inwestycyjne, umożliwiają ustalenie wysokości wydatków kapitałowych na dany rok tak, by ich realizacja nie spowodowała obniżenia poziomu wskaźnika wolnych środków do obsługi zadłużenia w kolejnych latach.

Zgodnie ze standardami niektórych instytucji finansowych, poziom wolnych środków do obsługi zadłużenia powinien wynosić minimum 1,7. Taki poziom gwarantuje pokrycie zobowiązań z tytułu zadłużenia i dalsze finansowanie zadań na ustalonym poziomie, nawet przy pewnych niekorzystnych zmianach stóp procentowych i kursów walutowych. W badanym okresie wskaźnik ten ze względu na wysoki poziom wolnych środków kształtował się na bezpiecznym poziomie i wynosił odpowiednio 4,39, 2,15 oraz 2,58. Świadczy to o stabilnej sytuacji badanego podmiotu, a także o jego dużej płynności finansowej.

Tabela 7

Relacja wolnych środków do kosztów obsługi zadłużenia za lata 2004-2006 (w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2004	2005	2006
<i>Dochody ogółem</i>	9 228 120	11 538 777	11 490 989
<i>Wydatki bieżące-odsetki-dotacje celowe na inwestycje</i>	8 051 140	8 402 722	10 341 741
<i>Wolne środki</i>	1 176 980	3 136 055	1 149 248
<i>Koszty obsługi zadłużenia</i>	268 361	1 456 774	445 670
<i>Współczynnik wolnych środków do obsługi zadłużenia</i>	4,39	2,15	2,58

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Piława Górna

Ponadto, zgodnie ze standardami określonymi przez niektóre instytucje finansowe, poziom wolnych środków do wydatków inwestycyjnych powinien wynosić minimum 0,5. Poziom ten gwarantuje terminowe pokrycie kosztów związanych z nakładami inwestycyjnymi. W badanym okresie wskaźnik ten kształtował się na wyższych poziomach od wyżej określonego minimalnego poziomu (szczególnie w latach 2005-2006) i w analizowanym okresie wynosił odpowiednio 0,57, 1,75 oraz 1,05.

Tabela 8

Relacja wolnych środków do wydatków inwestycyjnych za lata 2004-2006(w zł.)

Wyszczególnienie	Lata		
	2004	2005	2006
<i>Dochody ogółem</i>	9 228 120	11 538 777	11 490 989
<i>Wydatki bieżące-odsetki-dotacje celowe na inwestycje</i>	8 051 140	8 402 722	10 341 741
<i>Wolne środki</i>	1 176 980	3 136 055	1 149 248
<i>Wydatki inwestycyjne-dotacje celowe na inwestycje</i>	2 065 650	1 793 039	1 098 604
<i>Współczynnik wolnych środków do wydatków inwestycyjnych</i>	0,57	1,75	1,05

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów dostarczonych przez Urząd Gminy Piława Górna

2. ANALIZA PROSPEKTYWNA

2.1. Analiza SWOT

SŁABE STRONY

- niski budżet, niskie dochody
- zubożone społeczeństwo
- zagrożenie rosnącą patologią oraz przestępczością
- bezrobocie w gminie, często spowodowane brakiem lub nieadekwatnymi kwalifikacjami osób pozostających na rynku pracy
- brak kanalizacji w niektórych obszarach miasta
- słaba jakość wodociągów
- brak hali sportowej
- brak mieszkań
- degradacja komunalnej substancji mieszkaniowej
- brak monitoringu na terenie miasta dla zwiększenia bezpieczeństwa
- zła jakość dróg i chodników
- słabe zaplecze kulturalno – rozrywkowe, rekreacyjne (poza działalnością MOK-u)
- brak lekarzy specjalistów
- brak placów zabaw dla dzieci
- ograniczony dostęp do Internetu (monopol TP i sieci radiowej)
- niskie nakłady na oświatę
- niewystarczające wyposażenie Straży Pożarnej
- starzenie się społeczeństwa

MOCNE STRONY

- miasto posiada plany zagospodarowania przestrzennego (MPZP)
- ciekawe położenie geograficzne (parki, lasy, niedalekie położenie od uzdrowiska, gór)

- dobre warunki komunikacyjne gminy (bliskość trasy międzynarodowej, możliwość transportu kolejowego)
- liczne podmioty gospodarcze (branża kamieniarska, krawiecka, handel)
- znaczny potencjał aktywności gospodarczej społeczeństwa - wiele podmiotów gospodarczych)
- gmina posiada niewykorzystane zasoby ludzkie
- w mieście znajdują się placówki oświatowe
- posiadanie złóż kamienia naturalnego, przemysł wydobywczy
- bliskie sąsiedztwo z innymi gminami – miastami (możliwość rozwinięcia współpracy)
- zachowany kompleks architektoniczny braci Morawskich (rewitalizacja)
- posiadanie terenów pod inwestycje, budownictwo
- dobra współpraca władzy uchwałodawczej (RM) i burmistrza
- dobra współpraca między jednostkami a organami gminy
- współpraca jednostek gminnych oraz samorządu z policją pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa

SZANSE

- polityka strukturalna UE
- współpraca międzynarodowa na podstawie historycznych powiązań bractw czesko-morawskich
- współpraca inwestycyjna z samorządem powiatowym
- zwiększenie się popytu na turystykę
- bliskie położenie drogi krajowej E8
- utrzymanie na rynku krajowym i zagranicznym popytu na budulec kamienny
- utworzenie lobby kamieniarskiego
- inwestycje w szkolnictwo zawodowe
- instytucjonalne i podatkowe możliwości rozwoju budownictwa mieszkaniowego
- popyt inwestycyjny utrzymujący się na poziomie ostatnich lat (w skali makroekonomicznej)

ZAGROŻENIA

- niż demograficzny, spadek liczby ludności , starzenie się społeczeństwa
- odpływ wykształconych mieszkańców
- migracja zarobkowa młodych ludzi
- patologie społeczne
- ograniczone środki finansowe z EFRR na inwestycje
- oddalenie od głównych węzłów komunikacyjnych (brak dobrych dróg dojazdowych)
- wprowadzenie na rynek kamieniarski produktów i materiałów pochodzenia zagranicznego
- konkurencyjne oddziaływanie specjalnych stref ekonomicznych w większych ośrodkach miejskich
- spadek produkcji rolnej polskiego pochodzenia (nieopłacalność hodowli żywca przez rolników)
- wzrost cen za użytkowanie wieczyste
- brak odpowiednich rozwiązań w zakresie gospodarki odpadami poprodukcyjnymi

3. KONSTRUKCJA STRATEGII ROZWOJU

Strategia rozwoju powinna być podstawą zarządzania strategicznego, które ma charakter procesu wewnątrznie kontrolowanego i reagującego na zmiany obiektywne, zachodzące wewnątrz i w otoczeniu podmiotu (gminy).

Zarządzanie strategiczne - oparte na strategii rozwoju - zawiera następujące elementy:

- misję (cel nadrzędny), która określa sens działań społeczności lokalnej, zwłaszcza jej samorządu oraz wizerunek, jaki pragnie zapewnić sobie gmina w opinii mieszkańców i otoczenia,

- cele strategiczne i operacyjne - wskazujące priorytetowe, najważniejsze kierunki działań, mające zapewnić i przyspieszyć realizację misji, a tym samym spowodować rozwój gminy,
- zadania strategiczne - określające sposoby realizacji powyższych celów,
- realizację zadań strategicznych i operacyjnych.

Zadaniem zespołu ekspertów , opracowujących strategię rozwoju, jest sformułowanie w oparciu o wyniki dokonanych analiz - trzech pierwszych elementów.

Realizacja zadań strategicznych i operacyjnych, o ile zostaną zaakceptowane przez władzę i społeczność lokalną, będzie leżeć w gestii Rady, Zarządu i Urzędu Miasta oraz miejscowych podmiotów życia gospodarczego i społecznego.

3.1. MISJA

W oparciu o ustalenia poczynione na warsztatach strategicznych, wykorzystując diagnozę układu lokalnego opracowaną przez zespół konsultantów, została stworzona misja Piławy Górnej, w następującym brzmieniu:

Piława Górna to pięknie położone miasto o bogatych tradycjach przemysłowych, które zapewnia swoim mieszkańcom najlepsze warunki pracy, wypoczynku i rozwoju.

Dzięki posiadanym walorom stanie się europejskim miastem na miarę wyzwań i standardów XXI wieku.

3.2. CELE STRATEGICZNE

Podczas pracy warsztatowej w których brali udział eksperci DCRL, przedstawiciele urzędu miasta, radni władze miasta oraz liderzy lokalni określono cele strategiczne, które bezpośrednio wynikają z misji. Są to trzy różnorzędne kierunki rozwoju:

Cel strategiczny 1

ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI I GOSPODARKI LOKALNEJ

Cel strategiczny 2

STWORZENIE WARUNKÓW PRACY, WYPOCZYNKU, ROZWOJU MIESZKAŃCOM PIŁAWY GÓRNEJ ODPOWIADAJACH STANDARDOM EUROPEJSKIM

Cel strategiczny 3

WPIERANIE ROZWOJU SPOŁECZNEGO i INTEGRACJA WSPÓLNOTY LOKALNEJ

3.3. PLAN OPERACYJNY STRATEGII ROZWOJU MIASTA

CEL STRATEGICZNY I - Rozwój przedsiębiorczości i gospodarki lokalnej

Cel Operacyjny 1.1. – Stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i rynku pracy.

Zadanie 1.1.1. - Szkolenia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości dla mieszkańców gminy.

Z dotychczasowych doświadczeń wynika, że jednym z motorów rozwoju polskiej gospodarki jest aktywność osób fizycznych w obszarze indywidualnej działalności gospodarczej. Działaniem, które przyczyni się do rozwoju tejże na terenie miasta będzie organizowanie przez gminę szkoleń z zakresu rozwoju przedsiębiorczości. Szkolenia te skierowane być powinny zarówno dla osób chcących podjąć samodzielną działalność gospodarczą jak i tych, którzy już taką działalność prowadzą. Swym zakresem szkolenia powinny objąć tematy „twarde” takie jak: finanse i księgowość, marketing, zagadnienia prawne związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, jak i „miękkie”: treningi motywacyjne, asertywność, radzenie sobie ze stresem itp.

Gmina powinna poszukać partnera, instytucję szkoleniową, która realizowałaby tak określony program szkoleniowy. Aby zachęcić potencjalnych uczestników do udziału i doskonalenia powinien zostać stworzony model, który umożliwi skorzystanie z tanich (dofinansowanych) szkoleń obejmujących omawiana tematykę. Choć z punktu widzenia efektywności szkoleniowej powinny one zakładać tak zwany „wkład własny”.

Zadanie 1.1.2. - Ogłoszenie konkursu „Przedsiębiorca Roku Piławy Górnej”

Stymulować i pobudzać lokalną przedsiębiorczość ma zadanie strategiczne dotyczące organizowania dorocznej imprezy pod nazwą Przedsiębiorca Roku Piławy Górnej. Aby przedsięwzięcie przyniosło zamierzony efekt musi zostać dobrze przygotowane i wiązać się z wymiernymi korzyściami nie tylko prestiżowymi.

Należy powołać pod przewodnictwem Burmistrza Miasta Kapitułę Konkursu. W jej skład oprócz Burmistrza wchodziłyby osoby ważne z punktu widzenia rozwoju miasta czyli przedstawiciele rady miejskiej, instytucji społecznych i gospodarczych itp.

Przedsiębiorcą Roku mógłby zostać każdy, kto osiąga sukcesy na rynku, posiada ciekawą, nowatorską ofertę produktów/usług, wykorzystuje innowacyjne i nowoczesne metody organizacji pracy, rzetelnie wywiązuje się ze swoich zobowiązań, a prowadzona przez niego działalność jest przyjazna ludziom i środowisku. W konkursowej ankiecie przedsiębiorca byłby zobowiązany uzasadnić swój udział, a także wykazać m.in. zamierzoną działalność inwestycyjną, proekologiczną, prospołeczną i inne swoje osiągnięcia.

Zadanie 1.1.3. - Włączenie w programy szkolne zajęć rozwijających przedsiębiorczość wśród dzieci i młodzieży

Zadanie to ma rozwinąć wśród młodzieży ducha przedsiębiorczości oraz przybliżyć wiedzę na temat ekonomii i jej praktycznych aspektów. Realizacja zadania polegałaby na zaproponowaniu młodzieży pakietu działań edukacyjnych. Działania te wykształcałyby w młodzieży kreatywność, pomysłowość, odpowiedzialność oraz przygotowywały do funkcjonowania na wolny rynku. Oprócz tradycyjnych zajęć z przedsiębiorczości w ramach programu nauczania wprowadzone byłyby np. edycje konkursów szkolnych z nagrodami których treścią byłyby gry symulacyjne odzwierciedlające warunki funkcjonowania własnej firmy, Szkolne Ośrodki Przedsiębiorczości (SzOP) w których prowadzone będą dodatkowe zajęcia czy Szkolne Ośrodki Karier (SzOK). Te ostatnie udostępniłyby młodzieży: opisy zawodów, testy psychologiczne, informacje z rynku pracy, specjalne zeszyty ćwiczeń, multimedialne programy komputerowe, treningi, szkolenia, kursy umiejętności, narzędzia i metody do planowania kariery, informacje o możliwych ścieżkach kształcenia.

Formalne rozwiązanie opisanych przedsięwzięć należy do szkoły i zależą od jej realnych możliwości: np. opiekunem SzOP-u lub SzOK-u może być nauczyciel przedsiębiorczości, pedagog szkolny lub nauczyciel innej specjalności, który mógłby - po odpowiednim przeszkoleniu i dysponując odpowiednią bazą - stać się szkolnym doradcą zawodowym. Zakres, forma i działalności oparty byłby o realne istniejące możliwości.

Zadanie 1.1.4. - Opracowanie wspólnie z instytucjami rynku pracy programu szkoleń podnoszących i zmieniających kwalifikacje w zależności od ujawniających się potrzeb na rynku pracy

Dynamicznie zmieniająca się sytuacja gospodarcza powoduje, że miasto musi prowadzić aktywną politykę, która spowoduje że lokalny rynek pracy będzie

konkurencyjny i sprostą wyzwaniom nowoczesnej gospodarki. Aby realizować to zamierzenie należy poszukiwać partnerów wśród instytucji rynku pracy. Zaliczają się do nich jednostki publicznych służb zatrudnienia np. Powiatowe Urzędy Pracy, niepubliczne instytucje rynku pracy np. stowarzyszenia, których celem statutowym jest działanie na rzecz rynku pracy, szkoły i publiczne placówki kształcenia ustawicznego czy wreszcie niepubliczne instytucje szkolące czyli firmy szkoleniowo - doradcze. Mogą one przy współudziale miasta badać potrzeby rynku pracy i przeprowadzać odpowiednie do potrzeb szkolenia podnoszące lub zmieniające kwalifikacje osób czynnych zawodowo i będących aktywnymi na lokalnym rynku. Działania takie można wesprzeć pozyskanymi środkami pomocowymi z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zadanie 1.1.5. - Powstanie Miejskiej Strefy Aktywności Gospodarczej

Zadanie to polega na dokonaniu analizy możliwości lokalizacyjnych oraz dokonanie wyboru terenu, na którym powstanie Miejska Strefa Aktywności Gospodarczej, obszar oferowany inwestorom dla lokalizacji biznesu. Strefa ta, oprócz optymalnej lokalizacji, w perspektywie czasu powinna być wyposażona w odpowiednią infrastrukturę techniczną. Integralną częścią tego zadania jest przygotowanie strategii promocji Strefy w kontekście pozyskania zainteresowanych przedsiębiorstw.

Zadanie 1.1.6. - System ulg i preferencji podatkowych

Obecnie funkcjonujący system preferencji dla przedsiębiorców sprowadza się do zwolnień w podatku od nieruchomości dla tych, którzy tworzą bądź rozwijają nowe miejsca pracy. Dotyczy to zarówno małych jak i większych (pod względem ilości zatrudnienia) firm. Należy pamiętać, aby monitorować skutki wprowadzonego systemu i jego wpływ na lokalny rynek pracy. Wyniki monitoringu należy uwzględnić przy aktualizacji systemu preferencji. System ulg i preferencji powinien być narzędziem dynamicznym i elastycznym oraz należycie nagłaśnianym, co jest warunkiem jego skuteczności. Należałoby np. rozważyć możliwość rozszerzenia systemu preferencji, np. o obniżanie stawek opłat za wynajem lokali użytkowych lub opłat za środki transportowe.

Cel Operacyjny 1.2 - Aktywna promocja miasta i jego gospodarki.

Zadanie 1.2.1. - Internetowy Informator Gospodarczy

Zadaniem ważnym dla promocji gospodarczej jest stworzenie Internetowego Informatora Gospodarczego, który jest narzędziem do reklamy lokalnej gospodarki oraz

przyciągnięcia inwestycji. Informator taki powinien zawierać podstawowe informacje o gminie i jej historii, ale przede wszystkim o gospodarce lokalnej. Znajdowałyby się tam reklamy przedsiębiorców, podstawowe dane o funkcjonujących na terenie gminy firmach, adresy, numery telefonów itp. Powinny tam także znajdować się skatalogowane informacje o terenach i ofertach inwestycyjnych oraz informacje o preferencjach inwestycyjnych. Warto byłoby także zadbać o to, aby strona „wyskakiwała” jako jedna z pierwszych na poszczególnych serwerach czyli była odpowiednio *spozycjonowana* co jest skutecznym działaniem reklamowym, wiążącym się jednak z określonymi kosztami.

Zadanie 1.2.2. - Opracowanie i wdrożenie strategii promocji miasta

Kluczową z punktu widzenia powodzenia wszelkich działań rozwojowych wydaje się być strategia promocji miasta. Obecne przemiany społeczno gospodarcze powodują, że w celu pozyskania walorów (kapitał , zasoby ludzkie), które mogą się stać czynnikami rozwoju poszczególne jednostki samorządu terytorialnego muszą ze sobą konkurować. Powinno się zatem skutecznie wykazywać swoje przewagi konkurencyjne i atuty. Instrumentem, który ma służyć temu celowi jest aktywna promocja, która aby była skuteczna musi być realizowane według spójnego długofalowego planu czyli właśnie strategii.

Zadaniem strategii jest wykreowanie pozytywnego wizerunku gminy, co wiąże się z pozyskaniem nowych inwestorów, napływem turystów.

Strategia ukierunkowana jest na dwie sfery.

Sfera zewnętrzna – określenie zasad i narzędzi promocji gminy względem inwestorów zewnętrznych i turystów.

Sfera wewnętrzna – kreowanie pozytywnego wizerunku gminy wśród społeczności lokalnej. Ma to istotny wymiar integracyjny oraz pozwala włączyć mieszkańców w rozwój gminy.

Korzyści jakie przynosi taka strategia:

- Jasno i precyzyjnie określa cele i kierunki działania.
- Dzięki niej potencjał gminy może być efektywnie wykorzystany.
- Strategia pozwala skutecznie zarządzać budżetem, co wiąże się z określaniem funduszy na akcje promocyjne.
- Strategia zwiększa możliwości zdobycia środków zewnętrznych.

Zadanie 1.2.3. - Publikacja Informatora Gospodarczego i opracowanie profesjonalnych materiałów informacyjno - promocyjnych

Zadanie dotyczące Informatora Gospodarczego oraz profesjonalnych materiałów promocyjnych koresponduje z zadaniem „Internetowy Informator Gospodarczy”. Cele a nawet zakres merytoryczny obydwu jest podobnych, chodzi jednak o posłużenie się różnymi nośnikami informacji i przez to różnym sposobie ich wykorzystania.

Drukowany Informator Gospodarczy jest materiałem promocyjnym który można wykorzystać na różnego rodzaju wydarzeniach w których uczestniczyliby przedstawiciele gminy (np. targi). Równoległe objawia się potrzeba opracowania i wydania innych materiałów promocyjnych kierowanych do celowego odbiorcy (np. danej branży) w których prezentowane byłyby określone walory gminy. Materiały takie powinny wynikać wprost ze strategii promocji i być opracowane przez profesjonalną firmę.

Zadanie 1.2.4. - Wprowadzenie aktywnych form poszukiwania inwestorów

Osiągnięcie trwałych podstaw rozwojowych zapewnia pozyskanie i utrzymanie inwestorów na terenie gminy. Aby to realizować należy stosować różne aktywne formy. Okolicznością, która sprzyja takim działaniom jest utrzymujący się wzrost gospodarczy, oraz wejście Polski do Unii co zaowocowało aktywnością inwestycyjną zachodnich firm.

Czynniki lokalizacji przedsiębiorstw są liczne i silnie zróżnicowane. Oczywiście wydaje się więc stwierdzenie, że działania, podejmowane przez władze lokalne w celu zwiększenia swoich szans na pozyskanie inwestorów, także muszą być liczne i wielokierunkowe.

Uczestnictwo gminy w różnego rodzaju wydarzeniach gospodarczych, promocyjnych jak targi jest jednym z aktywnych sposobów pozyskiwania inwestorów.

Inną metodą jest zlecenie zadań w zakresie pozyskiwania inwestorów wyspecjalizowanym podmiotom komercyjnym.

Zadanie 1.2.5. - Wprowadzenie procedur obsługi inwestorów w urzędzie.

Proces pozyskiwania inwestorów aby był skuteczny powinien być dobrze zorganizowany. Dlatego powinny zostać opracowane jasne standardy, które określą w jaki sposób potencjalny inwestor zostanie obsłużony, jakie dostanie informacje.

Proces pozyskiwania inwestorów, któremu mają służyć powyższe procedury jest działaniem kompleksowym, który składa się z następujących, najważniejszych, elementów:

- Pozyskiwanie analiz i ocen podejmowanych przedsięwzięć wynikających z ofert inwestorów krajowych i zagranicznych.
- Analizowanie rynku inwestycyjnego i nieruchomości.
- Sposób prowadzenie spraw związanych z obsługa inwestorów krajowych i zagranicznych.
- Nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z potencjalnymi inwestorami.
- Przekazywanie informacji o warunkach inwestowania w Mieście.
- Udostępnianie informacji o możliwościach lokalizacji inwestycji.
- Sprawdzanie wiarygodności inwestorów.
- Prowadzenie bazy danych o inwestorach.
- Prowadzenie bazy danych o inwestycjach zewnętrznych oraz własnych na terenie Miasta.
- Współpraca z Instytucjami zewnętrznymi (np. Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie informacji o strukturze bezrobocia w Mieście),
- Kontakt i współpraca z Instytucjami zajmującymi się inwestorami (np. Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych)
- Budowa systemu kojarzenia partnerów krajowych i zagranicznych
- Opracowywanie materiałów promocyjnych Miasta skierowanych do potencjalnych inwestorów krajowych i zagranicznych
- Udział w imprezach inwestycyjnych (targi, konferencje)

Zadanie 1.2.6. - Konkurs na opracowanie logo, hasła i maskotki miasta.

Nowoczesny marketing w dużej mierze opiera się na elementach wizualnych. Tworzenie zatem wizerunku miasta bez jednoznacznych i rozpoznawalnych elementów byłoby trudne, dlatego treścią zadania jest opracowanie elementów będących składnikami Systemu Identyfikacji Wizualnej Miasta. Do takich zalicza się logo, hasło promocyjne czy maskotka gminna. Te symbole mają również znaczenie jako elementy integracji społeczności lokalnej. Dlatego należy wybrać opisywane znaki i hasło promocyjne w drodze ogłoszonego konkursu. Mógłby on przebiegać w dwóch etapach, najpierw wybrane zostałyby najciekawsze propozycje zgłaszane przez mieszkańców lub zaproszonych do konkursu partnerów przez Komisję konkursu, a następnie w drodze publicznego oddawania głosów (urny w miejscach publicznych, elektronicznie głosowanie) Piławianie wybraliby swoje znaki.

Opracowując System Identyfikacji Wizualnej Miasta należy pamiętać aby był

- zgodny ze specyfiką miasta,
- jednolity i zgodny z całym systemem komunikacji społecznej w gminie,
- oryginalny, odróżniający gminę,
- dobrze wyeksponowany
- łatwo zauważalny,
- jednoznaczny, nie powodujący negatywnych skojarzeń.

Cel strategiczny II - Stworzenie warunków pracy, wypoczynku, rozwoju mieszkańcom Piławy Górnej odpowiadających standardom europejskim.

C.O. 2.1. - Uregulowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy.

Zadanie 2.1.1. - Budowa kanalizacji sanitarnej na terenie miasta

Istotną barierą w rozwoju gminy stanowi brak prawidłowo funkcjonującej sieci kanalizacyjnej.

Realizacja celów związanych z rozwojem miasta, a także dążenie do wykreowania oczekiwanego przez społeczność standardu usług komunalnych, wymaga dość znaczącego zaangażowania się gminy w usunięcie tego deficytu. Brak źródeł wewnętrznego finansowania przemawia za koniecznością pozyskiwania środków zewnętrznych. Najważniejszym w tej chwili źródłem pozyskania tych środków wydaje się być Regionalny Program Operacyjny Dolnego Śląska.

Zadanie 2.1.2. - Wymiana pionów kanalizacyjnego i sanitarnych na terenie miasta

Zdekaptalizowanie budynków użyteczności publicznej oraz substancji mieszkaniowej na terenie miasta powoduje konieczność interwencji inwestycyjnej również w zakresie instalacji wodno-kanalizacyjnej znajdującej się w tych określonych obiektach. Oznacza to wymianę pionów kanalizacyjnych i sanitarnych. Zadanie jest szczególnie potrzebne ze względów na utrzymania należytego poziomu higieny.

C.O. 2.2. - Usprawnienie systemu komunikacyjnego

Zadanie 2.2.1. - Budowa oświetlenia ulicznego na terenie miasta

Oświetlenie uliczne wpływa zarówno na estetykę miasta jak i bezpieczeństwo. Dlatego zadanie to jest bardzo ważne i należy podejść do jego realizacji kompleksowo: określić ulice, na których ma być realizowana inwestycja, jej zakres i systematycznie wdrażać. Warto również na etapie projektowania uwzględnić rachunek ekonomiczny

związany z późniejszą eksploatacją i zastosować nowoczesne rozwiązania energooszczędne. Oczywiście oświetlenie uliczne powinno być budowane również jako obligatoryjny element inwestycji dotyczących remontów dróg.

Zadanie 2.2.2. - Odbudowa i remonty mostów na terenie miasta

Aby zapewnić bezpieczeństwo ruchu drogowego należy przystąpić do odbudowy oraz remontów istniejących na terenie miasta mostów. Między innymi istniejący most na rzece Piława (dojazd do kółka rolniczego) tamuje przepływ wody co powoduje zalewanie przyległych budynków i terenów rolnych, dlatego budowa nowego mostu umożliwi również poprawę bezpieczeństwa powodziowego.

Zadanie 2.2.3. - Odbudowa wiaduktu drogowego

Ważnym zadaniem w zakresie usprawnienia komunikacji w mieście jest odbudowa wiaduktu drogowego łączącego drogi transportu rolnego. Zadanie jest ważne szczególnie dla rolników posiadające grunty rolne na terenie gminy. W zakres zadania wchodzi takie działania jak wzmocnienie konstrukcji przęsła, naprawa płyty pomostowej, zabezpieczenie antykorozyjne, naprawa betonowych przydomków ułożenie nowej izolacji na płycie pomostowej, ułożenie trwałej nawierzchni na wiadukcie, wykonanie mijanek.

Zadanie 2.2.4. - Remont i budowa dróg i chodników na terenie miasta

Opracowanie i wdrożenie zadań w zakresie modernizacji szlaków komunikacyjnych jest istotnym elementem i przesłanką dla realizacji strategicznej wizji gminy. Jak wykazała diagnoza, stan dróg na terenie gminy, zarówno tych administrowanych przez władze lokalne jak i samorządy powiatu oraz województwa nakazuje podjęcie pilnych działań, powstrzymujących proces ich dekapitalizacji i poprawę standardu. Realizacja programu powinna zakładać, w przypadku dróg gminnych, partnerstwo między podmiotem publicznym, jakim jest gmina a podmiotami prywatnymi (mieszkańcami lub firmami operującymi na jej terenie). W odniesieniu do dróg powiatowych i wojewódzkich należałoby stworzyć warunki dla zaangażowania tych podmiotów w działania modernizacyjne, oddziaływując przynajmniej na wskazanie priorytetów w tej dziedzinie.

Zadanie 2.2.5. - Budowa parkingów na terenie miasta

Istotnym problemem, polegającym na trudnościach w udostępnieniu miasta podmiotom wewnętrznym i zewnętrznym, jest brak wystarczającej ilości parkingów miejskich. Muszą one spełniać nowoczesne standardy i jednocześnie być wygodne dla kierowców chcących z nich skorzystać. Wiąże się to z odpowiednim miejscem ich lokalizacji w przestrzeni miejskiej oraz realizacją inwestycji.

C.O. 2.3. - Rozbudowa i modernizacja infrastruktury sportowej, edukacyjnej, kulturalnej i turystycznej

Zadanie 2.3.1. - Budowa pełnowymiarowej hali sportowej przy Szkole Podstawowej

Zapewnienie dobrych warunków rozwoju dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem z punktu widzenia założeń strategicznych rozwoju miasta. Dlatego priorytetem jest zadanie budowy pełnowymiarowej hali sportowej przy Szkole Podstawowej na ulicy Kościuszki. Zadanie jest tym bardziej pilne, że gmina nie posiada na swoim terenie podobnego obiektu.

Projekt ten zawiera się również w opracowaniach strategicznych o charakterze ponadlokalnym m.in. Dolnośląskiej Strategii Innowacji oraz został zgłoszony do Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Dolnośląskiego.

W założeniach obiekt posiadałby boisko do gry, trybuny dla publiczności, zaplecze socjalno-funkcjonalne, zaplecze sanitarne, szatnie, instalacje C.O. Oprócz funkcji sportowych mogły również służyć społeczności lokalnej jako miejsce aktywności widowiskowo – kulturalnej.

Zadanie 2.3.2. - Rewitalizacja pl. Piastów Śląskich

Miejszem, które spełniałoby rolę szczególną z punktu widzenia funkcjonowania miasta jako centrum rekreacyjne, miejsce spotkań, turystyki itp., jest plac Piastów Śląskich. Usytuowany jest on w zabytkowej części miasta, przy nim znajduje się unikalne w skali kraju Osiedle Braci Morawskich z charakterystyczną zabudową w kształcie litery U (podkowy). Teren jest już obecnie często odwiedzany przez turystów.

W wyniku działań mających na celu rewitalizację placu powstaną tereny zielone, plac zostanie oświetlony, powstanie mała architektura upiększająca i komponująca się z zabytkowym otoczeniem. Wyremontowane zostaną drogi i chodniki przyległe do terenu.

Zadanie wydaje się konieczne z punktu widzenia nie tylko rozwoju miasta ale również ocalenia i udostępnienia obiektów stanowiących dziedzictwo narodowe.

Zadanie 2.3.3. - Budowa i urządzenie placów zabaw oraz boisk sportowych na terenie miasta

Prawidłowy rozwój fizyczny, zdrowie młodzieży oraz popularyzacja zdrowego stylu życia jest bardzo ważnym kierunkiem działań o znaczeniu strategicznym dla miasta. To obecna młodzież i dzieci będą w przyszłości decydowały o jego rozwoju. Dlatego bardzo ważne jest uzupełnienie deficytów jakie istnieją w tym zakresie na terenie miasta. Należy przygotować harmonogram działań mających na celu budowę i urządzenie placów zabaw oraz boisk sportowych. Zadanie obejmuje zarówno budowę nowych obiektów jak i doposażenie i przebudowę już istniejących.

Mówiąc o budowie placu z urządzeniami do ćwiczeń fizycznych (ogródka jordanowskiego), nie można zapominać o konieczności zwrócenia uwagi na to, aby instalowane tam urządzenia pochodziły od producentów posiadających odpowiednie atesty lub certyfikaty. Szczególne wymogi w tym zakresie nakładają przepisy wydane przez ministra właściwego do spraw edukacji narodowej. Niewątpliwie sposób wykonania obiektów małej architektury powinien zapewniać bezpieczeństwo zarówno pod względem zastosowania urządzeń odpowiedniej (bezpiecznej) konstrukcji, Należy zauważyć, iż nie chodzi tylko o zainstalowanie urządzeń posiadających urzędowe potwierdzenie ale również odpowiednie przygotowanie terenu.

Podobnie przy budowie boisk trzeba dobrze przygotować teren, na którym mają powstać oraz przemyśleć ich koncepcje. W większości obiekty te powinny być ogólnodostępne i wielofunkcyjne.

Zadanie 2.3.4. - Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej na terenie miasta

Bardzo ważnym zadaniem z punktu widzenia poprawy funkcjonowania energetycznego i użytkowego budynków użyteczności publicznej jest termomodernizacja. Zakres termomodernizacji obejmuje najczęściej równocześnie zmiany w strukturze budowlanej, w systemach ogrzewania i wentylacji, a także w instalacjach ciepłej wody użytkowej. Zadaniem termomodernizacji, jest nie tylko zmniejszenie strat ciepła oraz kosztów ogrzewania, ale również poprawa warunków użytkowania pomieszczeń w budynku. Nie bez znaczenia jest również wpływ na

ochronę środowiska. Procesy produkowania energii cieplnej są głównym źródłem zanieczyszczeń, a więc im mniejsze zapotrzebowanie na ciepło, tym mniejsze szkodliwe oddziaływanie na środowisko.

Od grudnia 1998 roku obowiązuje w Polsce ustawa o wspieraniu [przedsięwzięć](#) termomodernizacyjnych. Istnieją specjalne środki w dyspozycji Funduszy Ochrony Środowiska i Funduszy UE, którymi należy się wspierać realizując zadanie, gdyż środki budżetowe jakimi dysponuje miasto są ograniczone.

Zadanie 2.3.5. - Budowa i rozbudowa bazy noclegowej oraz sportowej

Infrastruktura sportowa oraz hotelowa na terenie miasta jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb. Na terenie miasta musi zdecydowanie zwiększyć się liczba miejsc hotelowych. Ma to znaczenie nie tylko dla odwiedzających miasto turystów ale również dla partnerów, biznesmenów, którzy powinni mieć możliwość atrakcyjnego pobytu. Dlatego też tak ważne wydaje się rozbudowywanie bazy sportowej, z której mogliby korzystać goście jak i mieszkańcy miasta.

Władze gminy oprócz własnej działalności inwestycyjnej powinny przeprowadzić aktywne akcje promocyjne w celu pozyskania inwestorów, gotowych rozwinąć tego typu przedsięwzięcia na terenie gminy.

C.O. 2.4. - Podwyższenie standardów mieszkaniowych

Zadanie 2.4.1. - Zagospodarowanie terenów zielonych i rekreacyjnych na terenie miasta

Miasto w celu podniesienia estetyki i walorów turystycznych oraz bytowych musi zadbać o powstanie na swoim terenie miejsc zielonych, rekreacyjnych. Uwzględniając warunki klimatyczne należy w Piławie Górnej wpływać na jakość i stan zieleni, która jest jedną z wizytówek miasta. Działania zmierzające do realizacji tego zadania powinny polegać na: trwałym sadzeniu drzew i krzewów, budowie nowych nawierzchni – alejek, budowie placów zabaw wkomponowanych w zielenie, uwzględnianiu rozbudowy miejsc zielonych we wszelkich planach urbanistycznych.

Zadanie 2.4.2. - Uzbrojenie terenów pod budownictwo mieszkaniowe

Istniejące na terenie gminy problemy mieszkaniowe związane z dekapitalizowaniem się istniejących zasobów, nowymi oczekiwaniami jeżeli chodzi o standardy mieszkaniowe mieszkańców, powodują że konieczne jest na terenie gminy

tworzenie nowych obszarów, które powinny być przeznaczone pod budownictwo mieszkaniowe. Aby stworzyć te warunki należy wybrane obszary uzbroić w infrastrukturę techniczną: wodno - kanalizacyjną, energetyczną. Efektem będzie rozwinięcie na tych terenach budownictwa jednorodzinnego bądź inwestycje developerskie.

Zadanie 2.4.3. - Remont i rozbudowa substancji mieszkaniowej miasta

Zasoby mieszkaniowe występujące na terenie miasta są mocno zdekapitalizowane. Istnieją pustostany, które są wynikiem złego stanu technicznego budynków. Część substancji mieszkaniowej jest zagrożona. Powoduje to potrzebę interwencji polegającej na remontach czy przebudowie niektórych obiektów.

Gmina powinna, by podołać zadaniu, starać się pozyskiwać środki pomocowe w miarę pojawiających się możliwości. Ze względu na nie objęcie Piławy Górnej rewitalizacją, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, możliwości te są oczywiście ograniczone.

Innym możliwym rozwiązaniem jest stworzenie przez gminę specjalnego funduszu remontowego z którego wspólnoty mieszkaniowe mogłyby dofinansowywać swoje remonty przy udziale środków własnych.

C.O. 2.6. - Podniesienie jakości świadczonych usług publicznych

Zadanie 2.6.1. - Wprowadzenie systemów jakości pracy urzędu - ISO

Przed administracją samorządową stoją wciąż nowe wyzwania, których źródłem są zmiany społeczno gospodarcze i ogólnie rozumiany postęp. Aby im sprostać należy wprowadzić system zarządzania jakością, jako sposób zarządzania jednostkami gminy. Standardem możliwym do zastosowania jest sprawdzony w polskich warunkach i coraz popularniejszy w jednostkach samorządu terytorialnego system zgodny z normami ISO

Wprowadzenie takiego systemu powinno zapewnić, że usługi świadczone przez urząd są dostosowane do potrzeb klientów – zarówno zewnętrznych jak i wewnętrznych. Usługi dobrej jakości zwiększają satysfakcję obywateli jak i pracowników jednostek. Jednocześnie zwrócenie uwagi na jakość powoduje większy nacisk na efektywne wykorzystanie istniejących zasobów.

Zadanie 2.6.2. - Stworzenie usług i aplikacji pozwalających na sprawny system obsługi obywateli i podmiotów gospodarczych (Elektroniczny System Obsługi Urzędu)

Polska zobowiązała się w ramach wejścia w struktury UE podejmować działania w celu zwiększenia efektywności prac administracji poprzez wykorzystanie nowych technologii. Niestety upowszechniają się one w nierównomiernym tempie. I właśnie to może być okolicznością, którą Piława Górna może wykorzystać i budować na nim swoją przewagę konkurencyjną. Tą przewagą byłoby właśnie wdrożenie nowoczesnych technologii teleinformatycznych na terenie gminy. Sprawna i wygodna administracja gminy (E-Urząd) może być dla wielu ludzi dodatkowym czynnikiem ułatwiającą decyzję o życiu, pracy i inwestowaniu w mieście.

Jednocześnie wdrożenie Elektronicznego Systemu Obsługi Urzędu przynosi korzyści samej administracji samorządowej. System E-Urzędu pozwala na:

- Sprawne zarządzanie dokumentami w formie elektronicznej.
- Samodzielne definiowanie i przekształcanie procesów pracy.
- Kierowanie działaniami pracowników w oparciu o zdefiniowane procesy.
- Łatwy dostęp do zasobów archiwalnych.
- Bezpieczny i kontrolowany dostęp do informacji poufnych.
- Monitorowanie obciążenia dokumentami i zadaniami pracowników.
- Dynamiczne tworzenie statystyk efektywności zarówno poszczególnych pracowników, działów jak i całej firmy.
- Automatyczne powiadamianie pracownika o upływającym terminie realizacji pracy.
- Integrację z istniejącym i systemami informatycznymi.
- Zabezpieczenie transferu danych.
- Rozbudowanie bazy BIP'u o możliwość składania wniosków on-line, oraz sprawdzanie stanu realizacji sprawy.
- Utworzenie sieci Intranetowej bądź Internetowej dla potrzeb Urzędu.
- Wprowadzenie Monitoringu.
- Utworzenie własnej portalowej strony WWW.
- Przeprowadzanie Aukcji Internetowej dla potrzeb Urzędu.

- Udostępnienie wszelkiego typu formularzy dla Interesantów, zarówno w formie dokumentów Word czy PDF jak i w formie gotowych formularzy na wskazanej stronie WWW.
- Weryfikację stanu realizacji sprawy ze strony Interesanta.
- Dostęp do własnych informacji z systemów Finansowo-Księgowych czy systemów GIS.
- Dostęp do Biuletynu Informacji Publicznej.

Oczywiście wdrożony System E-Urząd powinien spełniać wszystkie wymogi zawarte w Instrukcji kancelaryjnej dla organów gmin.

Zadanie 2.6.3. - Wprowadzenie systemu ocen pracowniczych.

Zmieniająca się dynamicznie rzeczywistość wymusza na jednostkach samorządowych nowe podejście do problematyki zarządzania kadrami. Nowe spojrzenie na funkcje personalną powoduje konieczność stosowania nowoczesnych narzędzi zarządzania. Jednym z nich jest system ocen pracowniczych, który stanowi element działań zmierzających do doskonalenia personelu urzędu.

Obecne rozwiązania prawne przede wszystkim Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o zmianie ustawy o pracownikach samorządowych (Dz. U. z dnia 25 września 2006 r.) nakładają konieczność przeprowadzania ocen okresowych pracowników w Jednostkach Samorządu Terytorialnego. Dlatego Urząd Miasta powinien przystąpić do działań mających na celu wdrożenie sprawnego i dobrze skonstruowanego systemu.

Znaczyłyoby to, że powinien on spełniać następujące warunki:

- metody oceny powinny zostać dobrane odpowiednio do potrzeb wynikających ze specyfiki urzędu i jego roli,
- kryteria oceny muszą być dobrane adekwatnie do celów jakie sobie stawia polityka personalna urzędu,
- zasady prowadzenia rozmów oceniających, powinny być jasno określone i zrozumiałe dla wszystkich uczestników procesu,
- osoby oceniające powinny zostać należycie przeszkolone i przygotowane do swej roli a przede wszystkim powinny dobrze rozumieć istotę i zadania systemu,
- sposobów oceny powinien być powiązany z rodzajem działalności poszczególnych jednostek funkcjonujących w ramach struktur organizacyjnych urzędu.

Zadanie 2.6.4. - Stworzenie punktu obsługi petenta.

Podniesienie poziomu usług świadczonych na rzecz społeczności lokalnej jest istotnym zagadnieniem, który chce rozwiązać Miasto poprzez różne działania zawarte w strategii. Jednym z takich rozwiązań jest reorganizacja sposobu obsługi petenta. Do najczęściej stosowanych rozwiązań w tym zakresie należy organizacja wyodrębnionego stanowiska (w małych urzędach) lub wydzielonego obszaru (w urzędach dużych), który służy jako obszar pierwszego kontaktu petenta z urzędem (Punkt Obsługi Petenta). Petent nie jest zmuszony do samodzielnego poszukiwania odpowiedniego pracownika czy komórki organizacyjnej na terenie urzędu, ponieważ wszelkie niezbędne informacje może uzyskać w Punkcie Obsługi Petenta, w którym pracownicy poprzez system komputerowy mają dostęp do potrzebnych danych, lub jeżeli nie jest to możliwe zostanie skierowany bezpośrednio do pracownika o odpowiednim zakresie obowiązków i kompetencjach. Taka forma organizacyjna przynosi szereg korzyści nie tylko dla petenta ale także dla samej organizacji pracy urzędu. Petenci znacznie szybciej i sprawniej uzyskują potrzebne informacje oraz pomoc niezbędną w załatwianiu swoich spraw. Za to urzędnicy mogą skoncentrować się na wykonywaniu swoich obowiązków i nie mają, z wyjątkiem szczególnych sytuacji, kontaktu z petentami.

Zadanie 2.6.5. - Monitorowanie potrzeb i jakości usług świadczonych przez jednostki gminne.

Rozpoznawanie potrzeb mieszkańców oraz monitorowanie jakości usług świadczonych przez jednostki gminne jest jednym z podstawowych wyróżników sprawnego i bezkonfliktowego zarządzania gminą. Regularne prowadzenie badań społecznych powinno dotyczyć każdej istotnej „zmiany” wdrażanej przez gminę. Badania te mogą być prowadzone przez wykwalifikowaną firmę, aczkolwiek wyjściem optymalnym wydaje się przeszkolenie jednego z pracowników urzędu, który prowadziłby działania w zakresie tak definiowanego kontrolingu.

C.O. 2.7. - Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku w mieście

Zadanie 2.7.1. - Opracowanie wspólnie z Policją programu przeciwdziałania i zapobiegania przestępczości

Jednym z podstawowych zadań administracji samorządowej, wynikającym z zapisów Konstytucji RP oraz ustaw o samorządach terenowych różnych szczebli, jest zapewnienie bezpieczeństwa obywateli.

Na ograniczenie przestępczości, redukcję negatywnych zjawisk, ogólną poprawę bezpieczeństwa mieszkańców miasta mają wpływ zorganizowane i skoordynowane działania Policji, wszystkich jednostek organizacyjnych miasta, a także organizacji społecznych i nawet pojedynczych obywateli. Szerokie zaangażowanie społeczeństwa stanowi jednocześnie wsparcie i uspołecznienie działań policyjnych. Ideą jest wzajemna pomoc oraz wzajemna ocena poczynąń wszystkich zaangażowanych stron.

Program przeciwdziałania i zapobiegania przestępczości powinien zostać opracowany wspólnie z przedstawicielami różnych środowisk: samorządem, szkołami, przedstawicielami stowarzyszeń, przedsiębiorcami itp.

Główne założenia Programu:

- wypracowanie partnerskich zasad współdziałania samorządów miasta a także jednostek gminnych, obywateli z Policją,
- wspieranie finansowe i organizacyjne działań Policji i bezpośrednie zaangażowanie się w prowadzenie działań prewencyjnych,

Elementami Programu staną się działania inwestycyjne jak i bezinwestycyjne służące poprawie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie miasta.

Zadanie 2.7.2. - Propagowanie we współpracy ze szkołami zachowań podnoszących stan bezpieczeństwa.

Grupą szczególnie narażoną na różnego rodzaju patologie jest młodzież, dlatego należy szczególną uwagę zwrócić na jej bezpieczeństwo i przeprowadzić szereg działań mających wpływać na pozytywne zachowania i postawy.

Nie odbędzie się to oczywiście bez zaangażowania szkół, policji, samorządu, rodziców. Należy wprowadzić pakiet działań mających przeciwdziałać negatywnym zjawiskom. Mogą to być działania polegające na:

- Zwiększeniu ilości czasu przebywania Policji w swoich rejonach szkół, miejsc przebywania młodzieży, prowadzenie pracy profilaktycznej z młodzieżą w rejonach miejsc zamieszkania.
- Podejmowaniu działań w kierunku poprawy fizycznego bezpieczeństwa szkół, przedszkoli i placówek wychowawczych (np. monitoring).
- Wprowadzeniu jednolitych standardów bezpieczeństwa dla wszystkich szkół, poprzez wprowadzenie jednakowych i równo dostępnych form współdziałania z Policją, Strażą Miejską, służbą zdrowia, pomocą społeczną, itp. w celu realizowania przedsięwzięć edukacyjnych, eliminacji lub znacznego ograniczenia zagrożeń.
- Eliminowaniu przemocy i innych negatywnych zjawisk w szkołach.
- Prowadzeniu działań adresowanych do dzieci i młodzieży z rodzin patologicznych, ze strefy podwyższonego ryzyka, w ramach programu przeciwdziałania przestępczości młodzieży.
- Podejmowaniu działań zapobiegających przemocy w rodzinie oraz zjawiskom patologii społecznej.
- Organizowaniu zabezpieczenia czasu wolnego jak najszerszej grupie dzieci i młodzieży.
- Tworzeniu miejsc rekreacyjnych umożliwiających indywidualny lub zorganizowany wypoczynek rodzin,

Zadanie 2.7.3. Wprowadzenie systemu monitoringu

Skuteczna metodą walki z przestępczością i sposobem na poprawienie bezpieczeństwa miast jest monitoring wizyjny. Pozwala on na „odzyskanie” do celów handlowych, turystycznych czy kulturalnych centrów miast. Trzeba jednak pamiętać, że wprowadzenie monitoringu nie wpływa na całkowite obniżenie przestępczości w skali całego miasta, gdyż następuje zjawisko „spsychania” zjawisk patologicznych w strefy nie podlegające monitorowaniu.

Przed wszystkim realizacja tego zadania musi odbywać się w ścisłej współpracy z Policją. Należy na podstawie danych z ostatnich lat, przeprowadzić analizę miejsc zagrożeń – sporządzając odpowiednią mapę, stanowiącą podstawę do planu rozmieszczenia kamer.

Stanowisko monitorowania powinno znaleźć się w sąsiedztwie stanowiska Policji, zapewnione powinny być odpowiednie środki łączności bezprzewodowej z wozami patrolowymi.

Cel strategiczny III - Wpieranie rozwoju społecznego i integracja wspólnoty lokalnej

C.O. 3.1. - Stymulowanie rozwoju aktywnego społeczeństwa obywatelskiego.

Zadanie 3.1.1. - Cykl spotkań informacyjno - konsultacyjnych z mieszkańcami miasta.

Bardzo ważny z punktu widzenia polityki informacyjnej Urzędu Miasta jest kontakt z mieszkańcami. Opracowanie systemu informowania społeczeństwa wychodzi również naprzeciw przepisom prawnym, dotyczącym jawności działania samorządu oraz zmniejsza możliwość pojawienia się oskarżeń o działania nieuprawnione. Skuteczną metodą mogą tu się okazać cykliczne spotkania informacyjno - konsultacyjne z mieszkańcami. Mogłyby się one odbywać na przykład w stałych sekwencjach czasowych (co pół roku) lub celowo (np. uchwalanie budżetu). Podstawowe korzyści wynikające z przyjęcia takiego rozwiązania to:

- możliwość wytłumaczenia bezpośrednio mieszkańcom intencji władz samorządowych,
- stosowanie w praktyce zasady jawności życia publicznego,
- otrzymanie informacji zwrotnej od mieszkańców.

Aby spotkania przebiegały skutecznie i sprawnie, szczególnie na etapie wdrażania tego pomysłu, spotkania przedstawicieli urzędu, władz samorządowych i mieszkańców mogłyby moderować zawodowy moderator lub osoba przygotowana do tego typu zadań.

Zadanie 3.1.2. Stworzenie Fundusz Małych Grantów dla organizacji pozarządowych.

Założeniem zadania jest aktywizacja społeczności lokalnej gminy. Zadanie polega na utworzeniu Funduszu Małych Grantów (inicjatyw lokalnych), który powinien wspierać drobne, oddolne przedsięwzięcia. Powinien on działać na zasadzie systemu małych dotacji celowych, przyznawanych np. w wyniku konkursów projektów złożonych przez zorganizowane grupy mieszkańców, lokalne stowarzyszenia. Fundusz powinien działać

w oparciu o regulamin zatwierdzany np.: przez Radę Miejską. Określałby on cele i sposób jego działania, a tym samym rodzaje inicjatyw, jakie będą z niego dofinansowane. Można w każdym roku jego działania wskazywać na odmienne priorytety, każdorazowo związane z konkretnymi problemami miasta: ekologia, edukacja, rozwój przedsiębiorczości, zdrowie, pomoc społeczna, kultura, sport, integracja europejska i inne.

Fundusz winien być powołany na podstawie uchwały Rady Miejskiej i początkowo finansowany ze środków budżetowych gminy. W uchwale winno być wskazane, na co środki mogą być przeznaczone, kto nimi zarządza i w jaki sposób je rozliczać. Po okresie rozpropagowania proponowanej inicjatywy oraz jej efektów, z pewnością łatwo będzie pozyskać sponsorów całkowicie albo w znacznej części finansujących Fundusz.

Realizacja i rozpropagowanie takiej proponowanej inicjatywy przyczyni się do aktywizacji i integracji miejskiej społeczności lokalnej, możliwe będzie także osiągnięcie wysokiego poziomu identyfikacji mieszkańców gminy ze swoim środowiskiem lokalnym.

Zadanie 3.1.3. - Powołanie Forum Rozwoju Piławy Górnej

Integracja wszystkich podmiotów oraz środowisk funkcjonujących na terenie gminy w celu stymulowania rozwoju lokalnego jest z punktu widzenia strategicznego szczególnie pożądana. Dlatego stworzenie płaszczyzny, która łączyłaby różne wysiłki rozwojowe byłoby szczególnie korzystne. W zadaniu tym nie najważniejsze jest tworzenie sformalizowanych struktur ale zorganizowanie cyklicznych spotkań różnych środowisk z władzami samorządowymi na czele.

Spotkania przede wszystkim integrowałyby różne środowiska w celu realizacji zadań w ramach strategicznych kierunków rozwoju miasta. Aktorzy lokalni mogliby wymienić się swoim poglądami na istotne problemy miasta, dyskutować, wspólnie szukać rozwiązań.

Forum Rozwoju Piławy Górnej mogłoby się spotykać dwa, trzy razy do roku (lub częściej zależnie od potrzeb). Tematy spotkań (obrad) mogłyby wynikać wprost z celów strategicznych np. bezpieczeństwo w mieście, rozwój przedsiębiorczości itp. Program takich spotkań mógłby przewidywać: prezentacje zamierzeń urzędu gminy, dyskusję o wybranych kierunkach działań. Wynikiem byłyby: opinie, wnioski, możliwe usprawnienia. Bezpośrednie korzyści z funkcjonowania takiej struktury to dzielenie się odpowiedzialnością za miasto, synergia spowodowana wspólnym realizowaniem zamierzeń, kształtowanie obywatelskich postaw wśród lokalnej społeczności.

C.O. 3.2. - Budowa nowoczesnego społeczeństwa opartego na wiedzy z wykorzystaniem technologii teleinformatycznych.

Zadanie 3.2.1. - Gminna sieć teleinformatyczna

Stworzenie gminnej sieci teleinformatycznej jest zadaniem ważnym i potrzebnym. Ogólnodostępny i szybki Internet, choć nie jest prostą receptą na wszystkie problemy miasta, stwarza wiele możliwości rozwoju zarówno mieszkańcom, jak władzom samorządowym i lokalnym organizacjom. Odpowiednio wykorzystany:

- obniży koszty komunikowania się (dzięki poczcie e-mail i komunikatorom internetowym),
- zapewni prosty i tani dostęp do informacji, wiedzy i ekspertów wielu dziedzin (np. zdrowia lub prawa),
- ułatwi pozyskiwanie unijnych funduszy dzięki zwiększeniu dostępu do informacji, umożliwieniu przesyłania wniosków Internetem oraz korzystania z usług internetowej bankowości,
- ułatwi mieszkańcom zdobywanie wykształcenia i doskonalenie umiejętności (e-learning),
- pozwoli wykonywać pracę na odległość,
- uprości i przyspieszy funkcjonowanie lokalnych instytucji (np. poprzez wykorzystanie narzędzi e-urzędu w zakresie obsługi mieszkańców i obiegu dokumentów lub tworzenie systemów szybkiego ostrzegania na potrzeby służb ratowniczych),
- wprowadzi nowoczesne narzędzia nauczania w gminnych szkołach, ułatwi rozwijanie zainteresowań,
- podniesie społeczną aktywność mieszkańców dzięki możliwości wymiany doświadczeń i uczestnictwa w grupach, środowiskach i społecznościach o wspólnych zainteresowaniach i celach, także poprzez oddawanie głosu w lokalnych internetowych sondach.

Również problemowi rozwoju społeczeństwa informacyjnego poświęca swoją uwagę Regionalny Program Operacyjny dla Dolnego Śląska w priorytecie 2 gdzie mówi się o potrzebie realizacji projektów o charakterze infrastrukturalnym dotyczących:

- budowy lub rozbudowy regionalnych i lokalnych szerokopasmowych i bezpiecznych sieci, zwłaszcza na obszarach wiejskich i **małych miast**,
- rozwoju bezpiecznych systemów transmisji danych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii,
- tworzenie publicznych punktów dostępu do Internetu jako uzupełnienie sieci.

Zadanie 3.2.2. - Stworzenie sieci punktów publicznego dostępu do Internetu.

Publiczne Punkty Dostępu do Internetu (ang. PIAP – Public Internet Access Points) to powszechnie dostępne placówki wyposażone w stanowiska komputerowe ze stałym łączem internetowym oraz drukarkę sieciową. Zlokalizowane są zazwyczaj w domach kultury, bibliotekach, czy innych miejscach skupiających społeczności lokalne.

Placówki te zapewniają mieszkańcom nieodpłatny dostęp do Internetu. Obsługa tych punktów pomaga również w stawianiu pierwszych kroków w sieci osobom, które nie mają wiedzy ani umiejętności korzystania z Internetu. Aby ułatwić tym osobom „włączenie się w „Sieć” w takim Punkcie mógłby być zatrudniony Operator. Zadaniem jego będzie udzielanie informacji i pomoc w obsłudze sprzętu, kontaktach z E-Urzędem lub innymi aplikacjami publicznymi w miarę ich powstawania np. E-Biblioteką.

Aby zrealizować to zadanie można starać się o środki pomocowe w ramach RPO dla Dolnego Śląska, a jeżeli chcielibyśmy realizować poprzez Punkty programy mające na celu realizację celów społecznych bądź innych, starać się o środki z Europejskiego Funduszu Społecznego.

Obecnie możemy czerpać praktyczną wiedzę i doświadczenie z wielu już wdrożonych projektów tego typu również na Dolnym Śląsku (np. Środa Śląska, inne).

Zadanie 3.2.3. - Przeprowadzenie akcji promocyjno - szkoleniowej w celu popularyzowania technologii teleinformatycznych.

Nowoczesne technologie teleinformatyczne nie są niestety jeszcze w Polsce należycie wykorzystywane. Może to doprowadzić do sytuacji że niektóre obszary niedostatecznie z informatyzowane mogą jeszcze szybciej pogłębiać swoją przepaść w stosunku do regionów lepiej rozwiniętych. A właśnie nowoczesne technologie teleinformatyczne mogą sprawić że odległość fizyczna, która często jest barierą rozwoju może zniknąć. Ogromne możliwości jakie niesie za sobą Internet, dostęp do informacji

powodują, że zachodzą nowe zjawiska na rynku pracy, w sferze biznesu, w życiu społecznym itp.

Dlatego należy podjąć działania w celu popularyzacji informatyzacji wśród mieszkańców. Oprócz zajęć w szkołach dla młodzieży należałoby przeprowadzić działania wśród osób dorosłych. Najpopularniejszą metodą propagowania informatyzacji jest zorganizowane tanich (dofinansowanych szkoleń) z zakresu obsługi komputera czy Internetu dla początkujących. Można również poprzez szkolenia popularyzować Internet jako konkretne narzędzie służące rozwojowi przedsiębiorczości (np. e-marketing, bankowość internetowa). W Punktach Publicznego Dostępu do Internetu powinny być osoby gotowe do udzielenia niezbędnych informacji, porady czy mini szkolenia co również zachęcałoby i popularyzowało omawianą dziedzinę.

C.O. 3.3 - Realizacja założeń polityki społecznej i integracji społecznej.

Zadanie 3.3.1. - Opracowanie i wdrożenie strategii rozwiązywania problemów społecznych

Jedną z konsekwencji przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, jest rozpoczęcie Procesu Integracji Społecznej będącego elementem Strategii Lizbońskiej, przyjętej w 2000 roku przez państwa członkowskie UE. W Strategii Lizbońskiej użyto wyrażenia „integracja społeczna”. Integracja społeczna to działania wspólnotowe na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności, których celem jest dążenie do społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. Ustawa z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej określa, że do zadań realizowanych przez gminę należy, między innymi, opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów społecznych, wspierania osób niepełnosprawnych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka. Dlatego gmina powinno zrealizować to zadanie niezwłocznie.

Zadanie 3.3.2. - Stworzenie mechanizmu pozyskiwania środków pomocowych w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego na rozwiązywanie problemów społecznych.

Europejski Fundusz Społeczny (EFS) jest najważniejszym instrumentem Unii Europejskiej, w zakresie rozwoju zasobów ludzkich oraz przeciwdziałaniu bezrobociu. Fundusz wspiera działania podejmowane w ramach Europejskiej Strategii Zatrudnienia oraz rocznych Wytycznych w sprawie zatrudnienia. W Polsce można korzystać ze środków EFS - u w obecnym programowaniu w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Celem głównym Programu jest: wzrost zatrudnienia i spójności społecznej, a do osiągnięcia tego celu przyczynia się realizacja sześciu celów strategicznych do których należą:

- Podniesienie poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób bezrobotnych i biernych zawodowo
- Zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego
- Poprawa zdolności adaptacyjnych pracowników i przedsiębiorstw do zmian zachodzących w gospodarce
- Upowszechnienie edukacji społeczeństwa na każdym etapie kształcenia przy równoczesnym zwiększeniu jakości usług edukacyjnych i ich silniejszym powiązaniu z potrzebami gospodarki opartej na wiedzy
- Zwiększenie potencjału administracji publicznej w zakresie opracowywania polityk i świadczenia usług wysokiej jakości oraz wzmocnienie mechanizmów partnerstwa
- Wzrost spójności terytorialnej.

Ponieważ na terenie gminy występują różne zjawiska, które mieszczą się w tak zdefiniowanych celach należy stworzyć takie rozwiązania, które pozwolą na wykorzystanie pieniędzy Funduszu na rozwiązanie istniejących problemów. Może odbywać się to poprzez bezpośrednio zaangażowanie gminy i samodzielne aplikowanie ale mniej obciążającym wydaje się rozwiązanie, w którym gmina weszłaby w porozumienie z podmiotem (partnerem), który realizował by określone programy na jej terenie. W niektórych zakresach jest to rozwiązanie jedynie, zresztą z przyczyn proceduralnych, możliwe.

Zadanie 3.3.3. - Przystosowanie budynków użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu powinno się odbywać również poprzez usuwanie barier architektonicznych. Oznacza to, że należy przystosować budynki użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych. Zadanie wiąże się oczywiście z określonymi nakładami inwestycyjnymi, które należy jednak ponieść nie tylko ze względu na określone korzyści społeczne ale również ze względu na wizerunek gminy i jej promocję – gminy otwartej nowoczesnej i przyjaznej.

3.4. ZASADY MONITOROWANIA I NADZORU NAD REALIZACJĄ STRATEGII

Dynamiczny charakter strategii jako programu służącego realizacji idei zrównoważonego rozwoju miasta narzuca konieczność monitorowania zmian zachodzących w mieście i jego otoczeniu i na tym tle weryfikacji przyjętych celów strategicznych i metod ich osiągania.

Monitoring strategiczny powinien mieć charakter sformalizowany, w tym celu proponujemy powołanie zespołu zadaniowego ds. realizacji strategii. W jego skład powinien wejść Burmistrz (ew. Wiceburmistrz), Przewodniczący Rady Miasta i zainteresowani radni oraz liderzy lokalni. Zespół ten raz w roku oceniał będzie realizację strategii, a także m.in. na podstawie własnych analiz oraz raportu o stanie miasta, proponował będzie radzie miejskiej zmiany w dokumencie strategii rozwoju Piławy Górnej.

Istotną rolą Zespołu ds. Realizacji Strategii będzie zdefiniowanie wskaźników rozwoju lokalnego. Zasadniczym ich zadaniem będzie zobrazowanie i zobjektywizowanie stopnia realizacji celów strategicznych. Ich lista może być dość długa, stąd koniecznością wydaje się ich weryfikacja w oparciu o następujące kryteria:

- mierzalności danych niezbędnych do wyliczenia wskaźnika (czy dane te są łatwo dostępne i czy ich zdobycie nie wiąże się z nadmiernymi kosztami?),
- prostota w konstrukcji wskaźnika i łatwość jego interpretacji,
- łatwość prezentacji w lokalnych mediach jako instrumentów monitorowania i analizowania głównych trendów rozwojowych miasta.

Przykładowymi wskaźnikami mogą być:

- procentowa liczba mieszkańców żyjąca poniżej minimum socjalnego - wskaźnik bezpieczeństwa socjalnego,
- liczba mieszkańców usatysfakcjonowanych jakością życia - wskaźnik dobrobytu,
- stosunek powierzchni terenów zielonych do ilości terenów zabudowanych - wskaźnik jakości życia mieszkańców,
- stosunek dochodów budżetowych do ilości mieszkańców - wskaźnik dochodowości budżetu.

Wskaźniki powinny być opracowane dla wszystkich ważniejszych funkcji jakie realizuje miasto Piława Górna.

Na zakończenie warto zaznaczyć, że istotnym jest dalsze uczestnictwo społeczności lokalnej w procesie generowania kierunków rozwojowych miasta. Dlatego też należałoby przynajmniej raz w roku przeprowadzać konsultacje z mieszkańcami czy to w formie spotkania otwartego (warsztatu) czy też ankiety.

Realizatorzy powyższego dokumentu nie mogą jednocześnie zapominać, że zarządzanie strategiczne jest procesem „żywym”, wymagającym ciągłej kontroli i modyfikacji przyjętych rozwiązań, stosownie do zmieniających się warunków zewnętrznych i wewnętrznych. Dla jego powodzenia konieczne jest zaangażowanie nie tylko władz miasta, ale również instytucji życia gospodarczego, społecznego i kulturalnego, a także samych mieszkańców.